

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the Former
Yugoslavia

Tribunal Penal
International pour
l'ex-Yugoslavie

7.1.1

02082350

ATTESTATION BY THE PRESIDING OFFICER PURSUANT TO RULE

92 BIS(B)

I, Melinda Alicia Taylor Presiding Officer appointed by the Registrar of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia on 3rd July 2001 pursuant to Rule 92 bis of the Rules of Procedure and Evidence, with the assistance of a certified interpreter certify;

that on 27 July 2001 in Policijska uprava Sanski Most
Bosnia Herzegovina
the following person appeared:

Surname, First Name(s): DŽAFIĆ, ATIF

Date and Place of Birth: 15.06.1950, Sarica, Kijev

Identity-, or Passport No. [REDACTED]

Habitual Residence: [REDACTED]

- that in the attached statement dated 27 July 2001 and certified by the undersigned on 27 July 2001 the said Atif Džafić is identified as his (her) author;
- that Atif Džafić was provided with a version of the said statement in a language that he (she) understands;
- that Atif Džafić was informed, in a language that he (she) understands, by the Presiding Officer that if the contents of the written statement are not true to the best of his (her) knowledge and belief then he or she may be subject to proceedings for giving false testimony;

Presiding
Officer

Rule 92bis

7.101 02082359

- that Atif Džafić was provided with a text of Rule 91 of the Rule of Procedure and Evidence, in a language he (she) understands;
- that Atif Džafić declared that the content of his (her) written statement are true and correct to the best of his (her) knowledge and belief;
- that no pressure was brought to bear on the witness and that he (she) voluntarily signed the attached declaration dated 27 July 2001;
- that the following persons were present during the said declaration:

Susan Tucker, Investigator
Alma Omeragić, Interpreter

The proceeding commenced at ~~10am~~ 9am. After reviewing his initial statements dated 17, 19 and 20 February 2001, the witness indicated that he wished to make an addendum. The Presiding Officer left the witness to do so at 10:50am and returned at 12pm. The final certified statement ^{dated 27 July 2001} is comprised of his initial statements dated 17, 19, 20 February 2001 and the addendum dated 27 July 2001. There are 51 pages in total including the declaration and this attestation.

Done this 27th day of July 2001

At Policijska uprava Sanski most, Banja Hercegovina

The Presiding Officer (Signature)

Presiding
Officer

Rule 92E5

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Penal
International pour
l'ex-Yougoslavie

02082352

7.101

**DEKLARACIJA OSOBE KOJA JE DALA PISMENU IZJAVU
U SKLADU S PRAVILOM 92 BIS**

Prijevod

Ja,

Prezime, ime: DŽAFIĆ, Atif

Datum i mjesto rođenja: 15 april 1950 Sanica, opština Ključ

Identifikacioni broj ili broj pasoša: [REDACTED]

ovime potvrđujem, u prisustvu predsjedavajućeg službenika: Melinda Taylor

da je sadržaj izjave koju sam dao dana: 17, 19, 20 februar 2001 i 27 jula 2001

i koji su priloženi ovoj deklaraciji, po mom najboljem znanju i uvjerenju, istiniti i tačni.

Dana: 27 juli 2001

U: Policijska Uprava

Sanski Most

potpis davaoca deklaracije

potpis predsjedavajućeg službenika

Presiding
Officer

Rule 92bis

7.101

27 juli 2001.

United Nations
Nations UniesDodatak izjavi

Ime: DŽAFIĆ, Atif

International
Criminal Tribunal
for the Former
YugoslaviaTribunal Pénal
International pour
l'ex-YougoslavieOffice of the
ProsecutorBureau du
Procureur

Dana 27 jula 2001 dano mi je da pročitam bosanski prijevod izjave koju sam dao i potpisao 17.19.20. februara 2001. Želim napraviti nekoliko manjih ispravaka u toj izjavi.

1. Na stranici 2 (označen broj 03007111), paragraf 3, stoji da se Škola za rezervne oficire nalazi u Zgrebu, u Hrvatskoj, što je pogrešno. Ispravan naziv je Škola za rezervne oficire u Zadru.
2. Na stranici 3 (označen broj 03007112), paragraf 1 kaže se da sam radio od 1971 do 1977, a ispravno je da sam radio od 1972 do 1977. Godine.
3. Na stranici 6 (označen broj 03007115), paragraf 2 u bosanskom prevodu izjave stoji da su se u Ključu nalazile dvije kasarne, što je pogrešno. Ispravno je: u Ključu su postojale dvije ustanove koje su se bavile vojnim pitanjima i bile su smještene u dvije zgrade: Štab teritorijalne odbrane u Zgradi policije i Sekretarijat za narodnu odbranu u zgradi Općine Ključ.
4. Na stranici 8 (označen broj 03007117), paragraf 4 stoji da je Duško Petrović bio komandir Teritorijalne odbrane u Ključu. Nakon ispravke treba da stoji da je Duško Petrović bio komandant Štaba teritorijalne odbrane u Ključu. Dalje u istom paragrafu se kaže da je Lukić bio nastavnik. Nakon ispravke treba da stoji da je Boško Lukić bio profesor u srednjoj školi.
5. Na stranici 12 (označen broj 03007121), paragraf koji počinje na stranici 11 označen broj 03007120, stoji da su manevarske jedinice pri policijskim jedinicama djelovale za smirivanje svjetine. Izraz "svjetina" je pogrešan i ja ga nisam upotrebljavao. Manevarske jedinice su se koristile za spriječavanje narušavanja javnog reda i mira u većem obimu.
6. Na stranici 15 (označen broj 03007124), paragraf 1 kaže se da se Vinko Kondić vratio u prostoriju i rekao svima nama da uzmemo dopust i da dvaput razmislimo o našoj odluci. Nakon ispravke treba da stoji da se Vinko Kondić vratio u prostoriju i rekao svima nam da uzmemo dopust i da dobro razmislimo o našoj odluci. Dalje u istom paragrafu se kaže da sam, po izlasku iz zgrade policije SJB-a vidio dva velika vojna vozila. Nakon ispravke treba da stoji: po izlasku iz zgrade policije SJB-a vidio sam jedno vojno vozilo sa osam točkova parkirano ispred zgrade policije, a kasnije, na putu do kuće, vidio sam i drugo, isto takvo vojno vozilo koje se kretalo glavnom ulicom.
7. Na stranici 19 (označen broj 03007128), paragraf 5 želim da razjasnim opis onoga što mi je rečeno da uradim prilikom organizovanja konvoja. Rekao mi je da će nas pratiti vojna policija i da se ja i drugi policajci Muslimani (nas policajaca je bilo otprilike 5) rasporedimo duž konvoja. Mi smo bili raspoređeni u dugu kolonu koja se sastojala od redova a u svakom redu je bilo po pet ljudi. Tražio je da svaki od nas policajaca bude raspoređen u konvoju na približno istom rastojanju u redovima tako

7.10.02 02082354

da bi svaki od nas mogao pratiti situaciju ispred sebe, da bi se spriječio svaki pokušaj bjekstva tokom kretanja za Manjaču.

Na istoj strani u paragrafu 6 stoji da je bilo više od 300 civila. Nakon ispravke treba da stoji da je bilo približno 400 civila.

8. Na stranici 23 (označenoj brojem 03007132), paragraf 5 stoji da su Stojan Župljanin I drugi nosili plave policijske maskirne uniforme. Nakon ispravke treba da stoji da mislim da je Stojan Župljanin tog dana boravka na Manjači bio u civilnoj odjeći.

Spis Župljanin
svjedok

Susan Buck
istražitelj

Musa Cimeragic
(prevoditelj)

Presiding
Officer

Prosecutor

27

02082355

Prijevod 03007110
Original: engleski

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
POČINJENA NA TERITORJI BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Prezime: Džafić
Ime: Atif Ime oca: Avdo
Nadimak/pseudonim: Pol: muški ženski
Datum rođenja: 15. april 1950. Mjesto rođenja: Sanica, opština Ključ

Nacionalnost: Bošnjak Vjeroispovijest: muslimanska
Jezik/jezici koje govori: bosanski
Jezik/jezici koje piše (ako se razlikuje od navedenih):
Jezici korišteni u toku razgovora: bosanski i engleski

Trenutno zanimanje: načelnik policije u Ključu Prethodno: komandir policije u
Ključu

Datum(i) razgovora: 17., 19., 20. februar 2001.
Razgovor(e) vodili: Paul Grady Prevodilac: Božica Jakovlev
Imena svih osoba prisutnih tokom razgovora: svjedok, Grady, Jakovlev

Potpis: /potpisano/

Rule 02b1b

26

IZJAVA SVJEDOKA

Zovem se Atif Džafić, rođen sam 15. aprila 1950. godine u Sanici, opština Ključ. Dobrovoljno dajem ovu izjavu Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju i, ukoliko budem pozvan, spreman sam svjedočiti na Međunarodnom sudu. Prethodno sam dao izjavu 8. augusta 1995. godine bosanskim vlastima u Sanskom Mostu. Izjava je zabilježena pod registarskim brojem 00491842/1843. Ne znam šta taj broj znači. Mislim da sam 1997. godine dao izjavu jednoj međunarodnoj organizaciji, ali nisam siguran o kojoj se organizaciji radi. Pregledao sam izjavu koju sam dao bosanskim vlastima na današnji datum /kao u originalu/, i u dopuni bih želio dati sljedeće informacije kao odgovor na pitanja koja mi je postavio istražitelj Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju.

Odrastao sam u Sanici, opština Ključ. Osnovnu školu sam pohađao u Sanici, a gimnaziju u Prijedoru. Zatim sam od 1969 do 1972. pohađao Pedagošku akademiju u Banjoj Luci. Od 1985. do 1988. godine studirao sam na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu. Prvobitno sam stekao zvanje nastavnika matematike i fizike. Godine 1988./89. diplomirao sam narodnu odbranu i zaštitu na Zagrebačkom univerzitetu. Stekao sam titulu profesora narodne odbrane i zaštite. Prije rata koristio sam svoje znanje da regularnu policiju obučavam u odbrambenim planovima i strategiji. Ova diploma je spadala u tipičnu naobrazbu vezanu za komunističku partiju. Bila je praktična zato što bi oni koji su bili pripadnici rezervnih snaga, a imali su diplomu iz te oblasti imali prednost kada su se prijavljivali na položaj načelnika policije.

Obavezni vojni rok u JNA služio sam 1972. - 1973. godine u Školi za rezervne oficire u Zagrebu, u Hrvatskoj. Prvo sam bio vodnik, a zatim sam unaprijeđen u čin potporučnika. Obuka za oficire je trajala osam do devet mjeseci. Kada sam završio oficirsku školu, ostao sam u rezervnim snagama i odredili su je da budem u jedinici Teritorijalne odbrane u Ključu. Kao rezervni oficir JNA određen sam za TO u Ključu, imao sam priliku da redovno nadzirem skladište oružja. Ono se nalazilo u suterenu SJB-a /Službe javne bezbjednosti/ u Ključu. U komunističko vrijeme je to bilo logično, budući da su se odbrambene snage uvijek sastojale od vojske i policije. Mogu tvrditi da je, prije rata u Bosni, skladište oružja u Ključu posjedovalo sljedeće oružje. Imali smo pješadijsko oružje, uključujući teške mitraljeze, M-53, zvane "Šarac", automatske puške M-48, municiju, granate za ručni bacač, četiri minobacača od 82 milimetara, zolja, dva bestrzajna topa i jedan minobacač od 120 milimetara. Bilo je tu, zajedno s puškama M-48, ukupno pet stotina pušaka. Osim toga, tu je bilo pištolja, kaciga, gas maski, porcija itd. To oružje je bilo predviđeno za odbranu granica Jugoslavije u slučaju rata. Godine 1987. u Ključu je izgrađena nova zgrada Opštine. Skladište oružja TO-a je tada prebačeno u tu novu zgradu. Ja sam i dalje imao pristup tom skladištu oružja. Policija je često koristila municiju TO-a za obuku svojih snaga. JNA je bila odgovorna za nadzor i obnavljanje rezervi u tim skladištima oružja.

Pored Teritorijalne odbrane, u svakoj opštini je postojao i Sekretarijat za narodnu odbranu. Sekretarijati za narodnu odbranu su bili zaduženi za vođenje evidencije o rezervnim oficirima na području opštine. Sekretarijati su takođe bili zaduženi za regrutovanje i slanje vojnih obveznika na odsluženje vojnog roka u JNA, a nakon završetka vojnog roka i povratka u opštine, oni su određivali koje dužnosti će

Presiding Officer

obavljati kao rezervisti. Pri Sekretarijatu je postojalo i Vijeće narodne odbrane. U tom Vijeću su bili predsjednik Opštine, načelnik Sekretarijata za narodnu odbranu, jedan službenik iz tog Sekretarijata, načelnik policije i drugi, kojih se ne sjećam. To Vijeće je biralo kandidate i odlučivalo o upisima u Školu za rezervne oficire. Odabrani kandidati su obično bili srpske nacionalnosti. Oni su to obrazlagali tvrdnjom da Muslimani nisu zainteresovani za takve dužnosti. Sekretarijat za narodnu odbranu je bio smješten u zgradi Opštine. Vojna evidencija o rezervistima čuvana je u sefu Sekretarijata za narodnu odbranu. Samo su oni koji su bili na visokim i značajnim položajima, uključujući članove Vijeća narodne odbrane, imali pristup toj evidenciji.

Nakon završetka studija, zaposlio sam se kao učitelj u osnovnoj školi u Sanici, opština Ključ. Tu sam radio od 1971. do 1977. godine. Dana 1. septembra 1977. godine stupio sam u policijske snage u Ključu, gdje sam obavio dio praktične obuke. Od januara 1978. godine pohađao sam šestomjesečnu obuku na Policijskoj akademiji u Sarajevu. Potom sam se vratio u Ključ, gdje sam odmah bio unaprijeđen u čin zamjenika komandira policije u Ključu. Na tom položaju sam ostao od 1978. do 1982. godine, a zatim sam bio unaprijeđen na položaj komandira uniformisane policije. Uobičajeni mandat na položaju komandira policije je bio četiri godine. Ja sam odslužio dva mandata, od 1982. do 1990. godine.

Znam da je SDS /Srpska demokratska stranka/ na višepartijskim izborima održanim u Bosni i Hercegovini u novembru 1990. godine dobila 50,8% glasova. To im je osiguralo većinu u opštinskoj upravi, te prema tome i pravo da naimenuju načelnika SJB-a, stanice javne bezbjednosti. SDA /Stranka demokratske akcije/ je dobila 32,8% glasova, čime su stekli pravo da naimenuju komandira policije. SDA, ili preciznije Izvršni odbor, je od mene zatražio da preuzmem tu funkciju. Pitali su me da li želim biti na tom položaju. Budući da sam tada svakako bio na mjestu komandira, pristao sam da nastavim obavljati istu dužnost. Čovjek koji je bio kandidat SDS-a za položaj načelnika ili šefa SJB-a zvao se Vinko Kondić. Godine 1991. i Vinko Kondić i ja smo zvanično preuzeli svoje funkcije u SJB-u Ključ.

Vinka Kondića sam poznao i prije njegovog naimenovanja. Po nacionalnosti je Srbin, a bio je sekretar personalnog odjela u firmi "Obnova". Kasnije je bio šef personalnog odjela u građevinskom preduzeću GRO "Sana". Moja supruga je radila s Kondićem u firmi "Obnova". Kondića sam poznao i preko mog rada u policiji, budući da su protiv njega podignute optužnice zbog zloupotrebe novčanih sredstava u preduzeću GRO "Sana". Zbog toga je bio i uhapšen, te osuđen na šest mjeseci zatvora. Kondić je podnio žalbu na presudu, što je potrajalo. Zatim su organizirani višepartijski izbori, a do tada je Viši sud u Banjoj Luci poništio njegovu presudu. Potom je izabran na mjesto načelnika SJB-a u Ključu. To nije stvorilo konfliktnu situaciju između njega i mene, budući da je slična praksa bila uobičajena u starom komunističkom sistemu, i često se događalo da novi šef prije svog naimenovanja nije ni dana proveo u policijskoj službi. To je bio slučaj i ovog puta.

Policija je imala sljedeću strukturu.

Najviši nivo je bio na republičkoj razini za cijelu Bosnu i Hercegovinu. Policija je spadala pod Ministarstvo unutrašnjih poslova BiH, sa sjedištem u Sarajevu. Čovjek koji je bio na tom položaju zvao se Duško Zgonjanin, Srbin. To je bilo prije višepartijskih izbora 1990. godine. Njega je kasnije zamijenio Alija Delimustafić, Musliman.

Ispod Ministarstva unutrašnjih poslova nalazili su se Centri javne bezbjednosti. Oni su postojali na sljedećim geografskim područjima: Banja Luka, Bihać, Goražde, Zenica, Doboj, Tuzla, Sarajevo, Mostar, Livno.

U okviru svakog Centra javne bezbjednosti postojale su Stanice javne bezbjednosti u pojedinačnim gradovima različitih opština. Ključ je spadao u CJB Banja Luka.

Nakon višepartijskih izbora, šef CJB-a u Banjoj Luci je bio čovjek po imenu Stojan Župljanin. Sljedeće opštine su bile pod nadležnošću CSB-a /Centra službi bezbjednosti/ u Banjoj Luci: Ključ, Banja Luka, Bosanska Gradiška, Čelinac, Kotor Varoš, Skender Vakuf, Mrkonjić Grad, Jajce, Prijedor, Bosanska Dubica, Sanski Most i Prnjavor.

Prije višepartijskih izbora Stojan Župljanin je bio šef kriminalističke policije opštinskog SUP-a za Banju Luku, a potom i načelnik opštinskog SUP-a u Banjoj Luci. Zatim je naimenovan za načelnika CSB-a za banjalučku regiju, nakon što su tri kandidata odbila ponudu za naimenovanje na tu dužnost.

U svojstvu komandira SJB-a Ključ, sastao sam se sa Stojanom Župljaninom barem četiri do sedam puta. Ti sastanci su se uglavnom održavali u Banjoj Luci, i bili su zvanične prirode. Tu se raspravljalo o pitanjima javne bezbjednosti, te o neposrednim zadacima i potrebama pojedinačnih SJB-a.

Ja sam, kao komandir, davao upute CSB-u Banja Luka po pitanju bezbjednosti. Čim je Vinko Kondić naimenovan za šefa SJB-a u Ključu, ja više nisam učestvovao u tim sastancima i nikada nisam ni prisustvovao nekom sastanku dok je Stojan Župljanin bio načelnik CSB-a.

Mogu vam dati sljedeće informacije o opštini Ključ. Ključ je imao oko 37.300 stanovnika. Od toga je bilo 49,6% Srba, 47,3 % Muslimana, 0,9% Hrvata, 1,47% Jugoslavena i 0,54% onih koji su se deklarirali kao nešto drugo. Prije rata najznačajnija industrijska grana u Ključu bila je drvna industrija. Postojale su dvije pilane i ostala postrojenja vezana za preradu drveta. Bilo je tu privatnih poljoprivrednih posjeda i mnogi ljudi su uzgajali vlastito povrće i voće. Klima je veoma povoljna za uzgajanje stoke i za poljoprivrednu proizvodnju. Pokazana mi je karta popisa stanovništva u opštini Ključ, zasnovana na popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine. Složio bih se sa prikazom etničkog sastava Ključa na toj karti. Tu kartu sam obilježio svojim inicijalima "ADŽ-A".

Sljedeća sela i zaseoci su spadali unutar granica opštine Ključ:

1. Velagići. Selo Velagići se nalazi sjeverozapadno od Ključa, na udaljenosti od oko pet kilometara. Velagići se sastoje od zaseoka Hadžići, Hasići, Tičevići, Postarje, Nezići i Vojići.
2. Krasulje. Selo Krasulje se nalazi sjeverno od Velagića, na udaljenosti od oko pet kilometara. Krasulje se sastoje od zaseoka Husići, Kalabe, Čarkići, Fazlići i Gromilići.
3. Biljani. Selo Biljani se nalazi sjeverozapadno od Ključa, između Velagića i Sanice, u dolini južno od rijeke Sanice. Biljani se sastoje od zaseoka

- Jabukovac, Džeferagići, Botonjićo /kao u originalu/, Domazeti, Mujezinovići, Mešani, Čehići, Crnalići, Osmanovići, Kokanovići, Brkići i Lančari.
4. Prhovo. Selo Prhovo se nalazi nekih osam kilometara sjeverno od Ključa, na zapadnoj obali rijeke Sane. Ukupan broj stanovnika tog sela iznosio je 358 odraslih osoba.
 5. Crljeni. Selo Crljeni se nalazi na istočnoj obali rijeke Sane između Sokolova i Ljubine. Stanovništvo ovog sela se sastojalo od 553 odrasle osobe.
 6. Pudin Han. Selo Pudin Han je smješteno na udaljenosti od oko četiri kilometra od Ključa, u pravcu Bihaća. U selu živi oko 1.000 Muslimana.
 7. Ramići. Sela Gornji i Donji Ramići se nalaze na oko dva kilometra sjeverno od Velagića. Ukupan broj stanovnika tih sela iznosio je 859 odraslih osoba.
 8. Sanica. Selo Sanica se nalazi sjeverozapadno od Ključa, na nekih 15 kilometara udaljenosti. Stanovništvo Sanice, uključujući i Donju i Gornju Sanicu, je iznosilo oko 3.598 odraslih osoba.

Prije rata različite etničke grupe u Ključu su posve skladno živjele. U Ključu je bilo mnogo miješanih brakova. Međutim, najviše položaje u većini firmi i javnih službi zauzimali su Srbi. Škole su bile mješovite i nije bilo nikakvih problema između različitih etničkih grupa. Kao učitelj, znam da su programi u državnim školama bili napravljeni tako da ne dozvole da se predaju ili izražavaju nacionalistički stavovi različitih etničkih grupa i nacionalnosti. Prije rata, nikada nisam zapravo mislio o tome ko je Srbin, a ko Musliman. Međutim, kako su se stvari nakon izbora počele mijenjati, primijetio sam da su Srbi počeli obraćati posebnu pažnju na etničku pripadnost.

Nakon višepartijskih izbora, sljedeći Srbi su došli na vlast u Opštini Ključ:

Jovo Banjac je bio predsjednik Opštine, a kasnije predsjednik Kriznog štaba/Ratnog predsjedništva.

Veljko Kondić je bio predsjednik SDS-a, a kasnije potpredsjednik Kriznog štaba/Ratnog predsjedništva.

Tihomir Dakić je bio predsjednik Izvršnog odbora Skupštine opštine.

Jovo Malbaša je bio sekretar Skupštine opštine, a kasnije sekretar Kriznog štaba/Ratnog predsjedništva.

Gojko Đukić je bio sekretar Sekretarijata za privredu, budžet i javna sredstva.

Slobodan Jurišić je bio sekretar Sekretarijata za narodnu odbranu.

Rajko Kalabić je bio delegat Skupštine Srpske Republike Bosne i Hercegovine.

Vinko Kondić je bio načelnik SJB-a u Ključu.

Ljuban Bajić je bio sekretar SDS-a u Ključu.

Dr. Dragan Smiljanović je bio ljekar u medicinskom centru u Ključu.

Ljuban Jovičić je bio predsjednik Kluba delegata SDS-a u Skupštini opštine Ključ.

Nakon višepartijskih izbora u novembru 1991. godine, sljedeći Muslimani su dospjeli na vodeće političke položaje.

Asim Egrlić je bio predsjednik SDA i postao je predsjednik Izvršnog odbora. Ja sam postao komandir SJB-a u Ključu.

Hamdija Dučanović je bio načelnik Opštinske uprave za katastar i nekretnine.

Presiding
Officer

7/10 02/15

Omer Filipović je bio predsjednik Muslimanske bošnjačke organizacije i bio je naimenovan za potpredsjednika Skupštine opštine.

Merima Filipović je bila sekretar Opštinskog sekretarijata javne uprave.

Fikret Balagić je bio sekretar opštinskog Izvršnog odbora za Ključ.

Nermin Kapetanović je bio sudija opštinskog suda u Ključu.

Enisa Dučanović je bila sudija osnovnog suda u Ključu.

Demal Botonjić je bio predsjednik mjesnog suda u Ključu.

Bile su tu i dvije žene, Hrvatice, koje su bile na značajnim položajima: Matilda Šulentić, koja je bila pravnica, i Zdenka Krpan, koja je bila direktorica Centra za socijalni rad.

U Ključu su se nalazile dvije kasarne JNA. Oružana TO-a je bila smještena u suterenu SJB-a. Kasnije je prebačena u prostorije Sekretarijata za narodnu odbranu u Ključu, u novoj zgradi Opštine.

Kada sam ja naimenovan na mjesto komandira SJB-a Ključ, policijske snage su brojale oko 44 policajca. Tu nisu ubrojani rezervni policajci. Od ta 44 policajca, bilo je 14 Muslimana, 29 Srba i jedan Hrvat. Od sve četrdeset četvorice policajaca, samo su dva Muslimana bila na odgovornim položajima: ja i Ismet Hadžić, koji je vodio odjel saobraćajne policije. On se sada nalazi u Sanskom Mostu. SDA i MBO /Muslimanska bošnjačka organizacija/ su htjele da postotak Muslimana na odgovornim položajima u SJB-u Ključ bude srazmjeran stvarnom postotku pripadnika te nacije na području opštine. Željeli smo da još dva Muslimana budu naimenovana na vodeće položaje: bili su to Feho Botonjić i Senad Zečević. Botonjić je trebao biti naimenovan na položaj zamjenika komandira, a Senad na mjesto inspektora u kriminalističkom odjelu. Međutim, Vinko Kondić se oglušio o naš zahtjev i, umjesto njih, naimenovao još tri Srbina. Tako je na položaj zamjenika komandira Kondić naimenovao Dušana Stojakovića. Umjesto Senada Zečevića, na mjesto inspektora je postavio Nedeljka Vasića, a još jednog Srbina, Milana Tomića, naimenovao je za komandira ispostave u Sanici. Sanica je bilo selo sa većinskim muslimanskim stanovništvom, tako da je bilo normalno da komandir policijske ispostave tamo bude Musliman. Međutim, omjer Srba i Muslimana na vodećim položajima u policiji u Ključu tada se promijenio sa pet Srba i dva Muslimana, na osam Srba i dva Muslimana. Ta naimenovanja su stupila na snagu u drugoj polovini 1991. godine.

U prvoj polovini 1991. godine stvari su se počele mijenjati u SJB-u. Kada je Vinko Kondić postavljen za šefa, zgrada SJB-a praktično je pretvorena u štab SDS-a, i to osobito noću. Kao komandir uniformisanih policijskih snaga sjedio sam u kancelariji odmah do Kondićeve. On je vrata stalno držao zaključana. Ljudi koji su dolazili kod njega nisu bili tu da bi razgovarali o pitanjima vezanim za policiju. Kao rukovođno lice SJB-a, trebalo je da i ja budem uključen u te razgovore. Vidio sam kako se članovi SDS-a koji su bili na najvišim položajima redovno sastaju s Kondićem. Među tim ljudima iz SDS-a bili su Veljko Kondić, Jovo Banjac, Tihomir Dakić, Jovo Malbaša, Gojko Đukić, Slobodan Jurišić, Rajko Kalabić, Ljuban Bajić, dr. Dragan Smiljanić, Ljuban Jovičić i drugi. Takođe sam vidio da se Vinko Kondić redovno sastaje sa visokim vojnim oficirima JNA iz Banje Luke. Ja bih ponekad s njima popio kafu, ali se ne sjećam njihovih imena. Kondić mi nikada nije rekao zbog čega su bili organizirani svi ti sastanci sa SDS-om. Kao što sam već naveo, vidio sam predsjednika Opštine, Jovu Banjca, sa Kondićem u više navrata, između ostalog i u

Kondićevoj kancelariji u SJB-u. Nisu smjele postojati teme o kojima je trebalo zvanično raspravljati, a da meni, kao komandiru policije, ne bude dozvoljeno da čujem o čemu se radi.

U tom istom periodu održavali smo jutarnje informativne sastanke u SJB-u. U nekoliko navrata Vinko Kondić je rekao članovima rukovodstva, uključujući i mene, da je podjela Bosne i Hercegovine neizbježna zato što su Hercegovci već uzeli jedan dio Bosne i Hercegovine i pripojili ga Hrvatskoj. Takođe je rekao da nema izgleda da se ta teritorija (u Hercegovini) ikada dobije natrag, te da Bosna nikada više neće funkcionirati kao integralna država. Znam da je u tom periodu Kondić nekoliko puta išao u Knin. To sam saznao iz izvještaja o njegovim putnim troškovima, u koje sam imao uvid, kao i od njegovog vozača. Naravno, veoma često je odlazio i u Banju Luku, Drvar i Sarajevo.

U to vrijeme primijetio sam da je došlo do nekih suptilnih podjela u policiji u SJB-u Ključ. Srpski i muslimanski policajci su se počeli lagodnije osjećati kada su radili sa pripadnicima svoje nacije, nego kada su bili u miješanim patrolama.

Tokom 1991. godine Kondić je bio redovan gost na radio stanici Ključ. Preko radija je davao obavještenja o bezbjedonosnoj situaciji u opštini. Često je informisao stanovništvo o zakonima i propisima vezanim za posjedovanje oružja.

U junu 1991. godine Slovenija i Hrvatska su proglasile nezavisnost. To se negativno odrazilo u Ključu, gdje se osjećala nesuglasnost između bosanskog Predsjedništva, koje se nije željelo priključiti "krnjoj" Jugoslaviji, i Srba, koji su, naravno, željeli ostati u Jugoslaviji. Taj raskol se osjećao u Skupštini opštine, gdje je počeli izbijati konflikti i rasti napetost.

Tokom ljeta 1991. godine, do mene su počele dopirati priče da se lokalni Srbi naoružavaju. Građani su mi se obraćali kao komandiru policije i dolazili da mi prenesu te informacije. Saznao sam da kamioni dovoze oružje u srpska sela Pištanica, Gornji Budelj, Gornji Ramići i Kopjenica. Takođe sam čuo da su, u jedan ili dva navrata, sletjeli čak i vojni helikopteri s oružjem za lokalne Srbe. Ja lično nisam vidio da se dijelilo oružje. Isto tako sam saznao da će srpski policajci iz drugih krajeva, kao i pripadnici Armije srpske nacionalnosti koji su tu imali porodice, a oni su živjeli negdje drugo, doći u Ključ i sa sobom donijeti oružje. Takođe u ljeto 1991. godine, na jednom od informativnih sastanaka koje je vodio, Vinko Kondić nas je obavijestio da je izvjestan broj policijskih pripravnika iz Ključa poslan na specijalnu obuku u Knin i Banju Luku. Iako sam ja bio komandir uniformisanih policijskih snaga, Kondić nikada nije sa mnom razgovarao o činjenici da je poslao te policajce na specijalnu obuku u Banju Luku i Knin. Nijedan Musliman nije bio odabran niti poslan na tu obuku. Pod policijskim pripravicima podrazumijevam mladiće, svršene srednjoškolce iz Ključa, koji su bili izabrani i koji su se dobrovoljno prijavili da pohađaju obuku.

Nakon početka rata u Hrvatskoj, u ljeto 1991. godine, situacija u Ključu se još više promijenila. Sekretarijat za narodnu odbranu je počeo izdavati naloge za mobilizaciju muške populacije u Ključu. U to vrijeme sekretar Sekretarijata za narodnu odbranu je bio Srbin Slobodan Jurišić. Mobilizacija je naredena preko Radio Ključa, ali su zvaničnici muslimanske koalicije preporučili muslimanskom

Presiding
Officer

stanovništvu da se ne odazove pozivu na mobilizaciju. Među onima koji su savjetovali Muslimanima da se ne odazovu pozivu na mobilizaciju bio je i Omer Filipović. Dobro sam ga poznao. Bio je veoma dobar student, a kasnije i profesor jezika i istorije. Tek kasnije je postao političar. Bio je uvažan čovjek u Ključu. Omer Filipović i Vinko Kondić su bili prijatelji cijelog života. Kada bih Omeru Filipoviću ispričao o nekim incidentima, on bi to prenio Vinku Kondiću, pa bih ja onda imao problema s Kondićem. Znam da Omer Filipović to nije radio iz zlih namjera, nego je jednostavno bio previše blizak s Kondićem, tako da nije ni pomišljao na posljedice koje bi njegove riječi mogle imati po druge. Mislim da Omer Filipović nije zapravo imao nikave diplomatske sposobnosti, te je naivno vjerovao da mu se ništa ne može dogoditi. Nekoliko Muslimana se odazvalo pozivu na mobilizaciju i otišlo da se bori u Hrvatsku, ali su ubrzo potom dezertirali. Uz to je Alija Izetbegović iz Sarajeva poručio da, ako bi njegovog sina htjeli mobilizirati, on ga ne bi pustio da ide. To je, naravno, imalo utjecaja na odaziv Muslimana na poziv za mobilizaciju.

Srbi su se masovno odazivali pozivu. U tom periodu imao sam mnogo sastanaka i rasprava s bosanskim civilima vezanih za moje stavove prema mobilizaciji stanovništva. Govorio sam im da to nije moja odluka i da moraju sami odlučiti. Nisam tim ljudima mogao reći da se ne odazivaju jer sam znao da bi to odmah doprlo do Vinka Kondića.

Krajem 1991. godine, kada su se srpski vojnici vraćali s bojišta u Hrvatskoj, porasla je količina nasilja i straha izazvanih njihovim povratkom. Mnogi od tih srpskih vojnika koji su se vratili su se opijali i pucali iz automobila. Sjećam se da su se u tom periodu preko Radio Ključa sve više počeli izražavati nacionalistički stavovi. Ratni izvještaji iz Hrvatske bili su potpuno pristrani. Naprimjer, u to vrijeme Srbi su počeli posjećivati mjesta gdje su izvršeni pokolji u Drugom svjetskom ratu. Otkopavali su kosti mrtvih Srba i ponovo ih sahranjivali. Ogroman broj Srba se počeo skupljati po njihovim crkvama i prisustvovati takvim ceremonijama. Ti događaji su prenošeni preko radija. Takođe se sjećam da su mi se Bošnjaci žalili da im Srbi u svakodnevnom kontaktu na poslu govore da oni, kao Bosanci, nemaju domovine. Govorili su im da su Turci, te da se trebaju vratiti u Tursku, da nemaju svog identiteta i da su poturice.

Po povratku s bojišta u Hrvatskoj, vojnici u Ključu nisu vraćali oružje. Htio sam nešto učiniti po tom pitanju, pa sam o tome razgovarao s Vinkom Kondićem. Kondić mi je rekao da ima pametnijeg posla i da je prezauzet. Ponekad je srpskim vojnicima bilo oduzimano oružje u kafićima ili prilikom nekih incidenata, kada bi učestvovali u nezakonitim radnjama. Oružje bi bilo zaplijenjeno i odneseno u SJB, ali bi ga Vinko Kondić vratio srpskim vojnicima. Naprimjer, sljedeći srpski vojnici koji su se vratili s linija fronta su posjedovali oružje i ono im je oduzeto. Predrag Bajić, Srbin, bio je veoma agresivnog ponašanja i po Ključu je sa sobom nosio pušku. Nakon jednog incidenta u Ključu, oružje mu je zaplijenjeno jedan muslimanski policajac, Rufad Mujezinović. Narednog dana, Vinko Kondić je Bajiću vratio tu automatsku pušku. Ti vojnici koji su se vratili s bojišta su vrlo često otvarali vatru na lokalne džamije. Istovremeno, Kondić je govorio stanovnicima Ključa da će svi biti zaštićeni, dok je, ustvari, radio suprotno.

Znam da je prije oktobra 1991. godine Srbin po imenu Duško Petrović bio komandir Teritorijalne odbrane (TO) u Ključu. On je zamijenio Jovu Kevca. Duško

Petrović je bio umjeren Srbin i nije bio baš omiljen u SDS-u, tako da ga je zamijenio jedan penzionisani Srbin, Boško Lukić. Duško Petrović mi je u jednom razgovoru rekao da je bio siguran da ga SDS neće ponovo naimenovati za komandira TO-a. Lukić je bio nastavnik koji je prije toga proveo jednu godinu u Sekretarijatu za narodnu odbranu. Nakon što je Lukić naimenovan na položaj komandira TO-a, ja s njim nisam zapravo održao nijedan sastanak, iako sam još uvijek pripadao snagama Teritorijalne odbrane.

Krajem 1991. i početkom 1992. godine u Ključu se dogodilo jedno od prvih ubistava Muslimana. Senad Dervišević, Musliman, star oko 20-25 godine usmrćen je hicima iz automatske puške. To se dogodilo na raskršću blizu nebodera u Ključu. Kao komandir uniformisane policije u Ključu, otišao sam na mjesto događaja. Sjećam se da sam, kada sam stigao, vidio da je Senad Dervišević ubijen iz vatrenog oružja. Osumnjičen je srpski vojnik, Boro Grujičić, iz Sitnice, koji je nosio uniformu i bio naoružan puškom i ručnim bombama. Uhapšen je i odveden u SJB Ključ. Budući da se radilo o teškom krivičnom djelu, na tom slučaju je saradivao i CSB u Banjoj Luci. Šef CSB-a je u to vrijeme bio Stojan Župljanin. U policiji u Ključu je tada bio jedan inspektor muslimanske nacionalnosti koji se zvao Muharem Muheljić, a nadimak mu je bio Muki. On je bio zadužen da radi na tom slučaju, zajedno sa CSB-om. Znam da je ubrzo poslije toga osumnjičeni nestao iz SJB-a u Ključu, nakon što je pozvana vojna policija iz Banje Luke koja ga je odvela sa sobom. Osumnjičeni je odveden u Banju Luku, a kasnije je ponovo poslan na bojišta u Hrvatsku, odakle se vratio, a da nikada nije osuđen za to ubistvo. Senad Dervišević je ubijen zbog verbalnog konflikta s Borom Grujičićem. Dervišević nije bio naoružan, i u njega je ispaljeno trinaest metaka.

Krajem 1991. i početkom 1992. godine, ispražnjeno je skladište oružja Teritorijalne odbrane u zgradi Opštine u Ključu i oružje je preneseno u Mrkonjić Grad. To prebacivanje oružja je izazvalo negodovanje kod Muslimana koji su bili protiv toga da se oružje odnese iz Ključa i upotrijebi u Kupresu. Jednog jutra dok sam išao na posao, vidio sam vojni kamion ispred zgrade Opštine. Viljuškar je u taj kamion utovarao sanduke s vojnom opremom iz skladišta oružja TO-a. Kamion je odvezen u pratnji vojne policije. Razgovarao sam o tome s kolegama, te sam saznao da su Srbi, kao razlog za prenos tog oružja, naveli da u skladištu oružja u Ključu nema noćne straže. Naravno, nikada nisu od mene zatražili da postavim stražara kod skladišta oružja, to su iskoristili samo kao izgovor.

Otprilike u to isto vrijeme, prvo sam primijetio da je u Opštinu Ključ došlo desetak pripadnika Crvenih beretki. Bili su postavljeni da rade s našom lokalnom policijom u policijskoj stanici u Ključu. Vinko Kondić nam je na jednom informativnom sastanku saopštio da su Crvene beretke poslane kao ispomoć u slučaju nemira koji bi mogli izbiti u Ključu. Rečeno nam je da su došli iz Banje Luke. Komandir Crvenih beretki se zvao Dragan /prezime nepoznato/. On je često bio na sastancima na kojima sam i ja bio prisutan. Ta jedinica Crvenih beretki je bila dobro obučena i dobro naoružana, u maskirnim uniformama i sa crvenim beretkama. Ubrzo nakon toga pokazali su svoje pravo lice, a mnogi od njih su bili kriminalci. Ne znam /puno/ ime nijednog pripadnika Crvenih beretki u Ključu jer su koristili jedino imena, nadimke i lažna imena.

Rule 92bis

Još jedan Musliman je ubijen u Sanici. Zvao se Admir Selmanović, a nadimak mu je bio Ado. Jednog jutra javljeno je da je pronađen leš u Sanici. Budući da se radilo o ozbiljnom zločinu, u pomoć je pozvan CSB iz Banje Luke. Stigao je specijalni tim iz CSB-a u Banjoj Luci i pronašao tijelo Admira Selmanovića. Na mjestu zločina pronađene su čaure i svježi otisci stopala. Istragu su vodili taj tim inspektora iz Banje Luke i inspektor iz Ključa, Musliman Muharem Muheljić. Nakon te kratke istrage, ništa više nije učinjeno i niko nije uhapšen. Nikada nije privedena nijedna osumnjičena osoba. Istraga nije temeljito sprovedena, iako su postojali tragovi.

Negdje krajem 1991. godine u Opštini Ključ je oformljen Krizni štab. Ne sjećam se tačnog datuma. U komunističko doba samo ljudi na određenim položajima su po zakonu mogli biti članovi Kriznog štaba. Tako su članovi Kriznog štaba u Ključu bile sljedeće osobe:

Predsjednik Opštine, Jovo Banjac
 Predsjednik SDS-a, Veljko Kondić
 Sekretar Sekretarijata za narodnu odbranu, Slobodan Jurišić
 Dva ljekara: direktor Doma zdravlja, Ljuban Jovičić, i Drago Smiljanić
 Predsjednik opštinskog Izvršnog odbora, Tihomir Dakić
 Načelnik policije, Vinko Kondić
 Komandir Teritorijalne odbrane, Boško Lukić
 Sekretar za ratne rezerve, Gojko Đukić
 Sekretar Skupštine opštine, Jovo Malbaša
 Srpski delegat u Skupštini Republike, Rajko Kalabić
 Referent za obavještanje javnosti, Ljuban Bajić
 Oficir JNA, komandant 17. lake pješadijske brigade, Drago Samardžija.

Priložem dokument od dvije stranice, pisane ćirilicom, od 26.4.1992. godine. Taj dokument, koji je poslao Branko Ćerić, predsjednik vlade Srpske Republike Bosne i Hercegovine, sadrži pisane upute za djelovanje Kriznih štabova srpskog naroda u različitim opštinama banjalučkog područja. Dokument je zaplijenjen iz sefa Vinka Kondića 1995. godine kada je Ključ oslobođen. Označio sam ga svojim inicijalima ADŽ-B.

Takođe prilažem i arak s fotografijama devet od trinaest članova Kriznog štaba u Ključu. To sam označio svojim inicijalima ADŽ-C.

Iako sam bio komandir policije i drugi po redu što se tiče visine položaja u policijskim snagama, Vinko Kondić mi nikada nije rekao da je oformljen Krizni štab. Mislim da mi nikada nije spomenuo osnivanje Kriznog štaba zato što je to tada bilo nezakonito. Saznao sam da je formiran Krizni štab od svojih bivših kolega, nastavnika iz Sanice. Jedan kolega srpske nacionalnosti, Nedeljko Grabež, mi je rekao: "Sad kad smo mi osnovali Krizni štab, zašto vi Muslimani ne biste napravili isto?" Bio je ugovoren nekakav sastanak između Grabeža i budućeg predsjednika muslimanskog Kriznog štaba, ali do tog sastanka nikada nije došlo jer se taj Musliman, Selman Mujaga, nije ni pojavio. Takođe sam saznao da krizni štabovi nisu osnovani samo na opštinskom nivou, nego i u srpskim mjesnim zajednicama, kao što su Peći, Sokolovo, Pištanica, Kopjenica, Ribnik, Vrbljani i Sitnica, koje su sve spadale u opštinu Ključ.

Presiding Officer
 Rule 92 bis

Većina Srba koji su bili na položajima u kriznim štabovima u mjesnim zajednicama bili su sekretari tih zajednica.

Sastanci Kriznog štaba su se održavali u zgradi Opštine u Ključu. Takođe mislim da su se manji štabovi sastajali u kancelariji Vinka Kondića, kao i u kancelariji Veljka Kondića u pošti. Odmah sam znao da nešto nije u redu, osobito kada bi se ti sastanci održavali po noći i trajali do ranog jutra.

Početak 1992. godine narod se počeo pripremati za referendum o nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Referendum je održan 1. marta 1992. godine. Dana 6. aprila 1992. godine proglašena je nezavisnost Bosne i Hercegovine. To je označilo početak agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Negdje u februaru 1992. godine saznao sam da je jedna četa srpskih rezervista JNA smještena u zgrade koje su pripadale logoru drvosječa u Laništu. Vojnici i radnici preduzeća za sječu drveta su jeli u istoj kantini u Laništu. Prisustvo srpskih vojnika u toj kantini je prouzrokovalo stvaranje dugačkih redova /za hranu/. Izbio je konflikt između jednog muslimanskog civila, drvosječe, i jednog rezervnog vojnika. Srpski vojnik je uperio pušku u Muslimana, koji se prezivao Bajrić. Musliman je izvukao svoj pištolj (imao je zakonitu dozvolu pošto je on tu bio stražar) i rekao Srbinu: "Ne možeš se tako ponašati, ja sam ovdje radnik." Istog trenutka drugi srpski vojnici su zgrabili tog čovjeka i odveli ga u njegovu baraku /kao u originalu/. Onda su srpski vojnici tražili da dođe policijski tim iz Ključa i napravi istragu. Ja sam otišao na lice mjesta u Lanište, zajedno sa Dušanom Stojakovićem, šefom kriminalističke policije, Željkom Dragićem, istražnim sudijom, Enisom Dučanović i javnim tužiteljem Draganom Kojićem. Čim smo stigli, okružilo nas je tridesetak srpskih vojnika. Nije bilo moguće sprovesti korektnu istragu, budući da smo se tu osjećali više kao taoci /kao u originalu/. Našem istražnom timu je trebalo oko dva sata da ubijedi srpske vojnike da nam dozvole da odvedemo Bajrića /kao u originalu/ u Ključ da bi se sprovedla normalna istraga. Srpski vojnici su tražili da se Bajrić odmah prebaci u Knin ili Drvar i da mu se sudi na vojnom sudu. Bajrić je na koncu predat nama u nadzor.

Dana 15. marta 1992. godine Vinko Kondić je na sastanku u Banjoj Luci potpisao izjavu odanosti CSB-u u Banjoj Luci i vladi regije Bosanske Krajine. Znam da se to dogodilo zato što je neposredno nakon toga sazvao sastanak s načelnicima odjela, uključujući i mene. Kondić nas je obavijestio da je potpisao tu izjavu privrženosti Banjoj Luci i vladi srpske Bosanske Krajine. Zatim nam je rekao svima nama da ćemo uskoro morati potpisati "izjavu o lojalnosti srpskim vlastima i Srpskoj Republici". Vinko Kondić je izgledao izuzetno sretan zbog te izjave o lojalnosti. Po mom mišljenju, već u to vrijeme Kondić je imao kompletan srpski "plan" za tu oblast, uključujući i Ključ, te je to i bio razlog zbog kojeg je bio naimenovan na tako važan položaj. Postojao je obrazac po kojem su se događaji odvijali u Krajini i Kondić je jednostavno primijenio taj plan na Ključ. Na tom sastanku s Vinkom Kondićem, osim mene, bio je prisutan samo još jedan Musliman, Ismet Hadžić. Tog dana nisam s Kondićem raspravljao o tom problemu, ali sam to učinio na jednom kasnijem sastanku.

U februaru 1992. godine specijalna jedinica rezervnih policajaca iz Ključa, zvana manevarska jedinica, bila je poslana na specijalnu obuku u logor za obuku

Presiding
Officer

E/1992/19

Manjača. Ta jedinica je bila mješovita. Brojala je oko 60 ljudi, od kojih je 10-14 policajaca bilo muslimanske nacionalnosti, a ostali su bili Srbi. To znam zato što sam bio komandir uniformisane policije i bio sam u toku s takvim stvarima. Ta manevarska jedinica je bila pod direktnim zapovjedništvom načelnika policije, Vinka Kondića. Manevarske jedinice pri policijskim stanicama su obično bile sačinjene od rezervnih policajaca i djelovale su u slučaju građanskih nemira, za smirivanje svjetine, pa čak i na nogomentim utakmicama. Uobičajena obuka je podrazumijevala savladavanje tehnika za kontrolu svjetine, kontrolu pobuna i upotrebu hemijskih sredstava i vatrenog oružja. Znam kroz kakvu obuku su manevarske jedinice obično prolazile zato što sam i sam nekada bio na takvoj obuci. Kada bi ta jedinica, ili neke druge jedinice, morala napustiti opštinu Ključ ili se pridružiti drugim policijskim jedinicama iz drugih opština, uobičajena procedura je bila da CBS iz Banje Luke naimenuje zapovjednika za tu jedinicu, odnosno jedinice.

Dana 26. februara 1992. otišao sam da posjetim našu jedinicu, zajedno sa Vinkom Kondićem i Dušanom Stojakovićem. Sa sobom smo, kako je bio običaj, ponijeli jednu svinju, jedno janje i piće. Bio sam iznenađen kada sam vidio program i praktične vježbe u okviru obuke kroz koju su prolazile te rezervne jedinice iz mog odjela. Vidio sam ih kako se obučavaju i saznao sam da su srpski policajci učili kako da se služe minobacačima, zoljama, teškim mitraljezima, minama, topovima i kako da se bore prsa u prsa. Manevarske jedinice nikada prije nisu dobivale tu vrstu obuke. Od svojih policajaca muslimanske nacionalnosti saznao sam da je, ustvari, jedino Srbima dozvoljeno da koriste pravu municiju i teška oruđa, dok su policajci Muslimani mogli samo gledati.

Budući da smo na tu obuku poslali policajce muslimanske nacionalnosti, razgovarao sam s njima. Tako sam popričao s jednim mladim policajcem koji se zvao Mirsad Hasanagić. Na moje iznenađenje on mi je rekao: "Jebem ti Atife, kako si me mogao poslati na ovakvu obuku?" Pitao sam ga kako to misli. Rekao mi je da se srpski policajci noću opijaju, pjevaju srpske nacionalističke pjesme, oštre noževe, pucaju iz pušaka i prave pogrdne primjedbe na račun Muslimana. Tražio mi je dozvolu da napusti obuku. Znao sam da i jedan drugi mladi rezervni policajac, po imenu Jasmin Banjalučkić, pohada tu obuku. I on mi je rekao da je nezadovoljan obukom. Dok smo bili u tom logoru za obuku u Manjači, vidio sam da je Vinku Kondiću bilo dozvoljeno da dva puta opali iz zolje. Nisam prepoznao nijednog od instruktora u tom logoru za obuku, ali su oni sasvim sigurno bili vojni instruktori. Na kraju te posjete, odveli su nas u kancelariju vojne komande u Manjači. Na zidu se nalazio plan logora za obuku JNA u Manjači. Čovjek koji nam je dao informacije o logoru imao je čin pukovnika. On nam je pokazao gdje se odvija obuka i kakvu opremu imaju u Manjači. Znao sam da je taj čovjek vojni oficir budući da čin pukovnika ne postoji u policijskim snagama. Imao sam osjećaj da je sve za tu obuku bilo unaprijed isplanirano i organizovano. Ti vojni instruktori su nosili maskirne uniforme, a neki od njih su bili u uniformama bivše JNA. Bili su to viši oficiri po činu.

Znam da obuka manevarske jedinice u Manjači nije bila isključivo za opštinu Ključ. Vinko Kondić je na informativnim sastancima rekao meni i ostalima da je usvojen plan za obuku manevarskih jedinica iz 12 opština u banjalučkoj oblasti i da će, iz bezbjedonosnih razloga, postojati raspored kada će pojedina manevarska jedinica proći kroz obuku. Osim toga, razgovarao sam s predsjednikom Opštine Jajce,

02082367

Prijevod 03007122
Original: engleski

Midhom Karadžićem, Muslimanom, koji mi je rekao da on nije dozvolio da njegova manevarska jedinica pohada tu obuku. Kondić se redovno žalio kako opština Jajce ne učestvuje u obuci. Jajce je bilo opština u kojoj Srbi nisu bili većinsko stanovništvo, tako da nije bilo Srba na vodećim položajima.

U martu 1992. godine zbilo se jedan događaj koji me je zaista zabrinuo i koji je prouzrokovao uznemirenost u Ključu. SJB u Ključu je dobio hitnu naredbu od Ministarstva unutrašnjih poslova u Sarajevu da osigura pratnju za više od 20 autobusa sa hrvatskim civilima iz Slunja, koji su putovali za Kladušu, Jajce i Livno. Naravno, da bi došli u Jajce, morali su proći kroz Ključ. Ti konvoji su trebali prolaziti kroz Ključ tokom dva dana. Iz Sarajeva smo dobili naređenje da bezbjedno ispratimo te autobuse iz naše opštine. Ja sam lično dobio poziv od Avde Hebiba koji je radio za Ministarstvo unutrašnjih poslova u Sarajevu, najvišeg organa policije u Bosni i Hercegovini u to vrijeme. Hebib mi je rekao da se mora osigurati bezbjedan prolazak konvoja. Vinko Kondić je slušao moj razgovor sa Hebibom. Nije dao nikakav komentar. Odmah poslije toga Vinko Kondić je izašao i otišao u zgradu Opštine. Ubrzo poslije Kondić se vratio i naredio zamjeniku komandira, Draganu Stojičiću, da odmah pozove sve aktivne policajce i da oformi timove od tri do četiri čovjeka koji će pretražiti autobuse da provjere ima li oružja, te iz autobusa izvesti muškarce koji bi po izgledu mogli biti vojnici i zadržati ih do dolaska vojne policije iz Banje Luke.

Razlog zbog kojeg je Avdo Hebib nazvao mene, a ne Kondića, bio je Hebibov gubitak povjerenja u Kondića zato što je ovaj srpskim vojnicima koji bi se vratili sa linija fronta u Hrvatskoj vraćao njihovo zaplijenjeno oružje, usprkos Hebibovom nalogu da učini suprotno. Istovremeno je postojala naredba iz CSB-a u Banjoj Luci koju je Vinko Kondić izvršio umjesto ove iz Sarajeva, iako je Sarajevo bilo viši organ vlasti nego CSB u Banjoj Luci. Vidio sam te dvije suprotne naredbe. Nalog koji je stigao iz Banje Luke izdao je Stojan Župljanin. Razgovarao sam sa Kondićem o tim suprotnim naredbama i pitao ga zašto izvršavamo naredbu CSB-a u Banjoj Luci, a ne Sarajeva. Kondić mi je rekao da policijska stanica u Ključu priznaje samo nadležnost CSB-a u Banjoj Luci. Župljaninova naredba je bila da zaustavimo tih dvadesetak autobusa, izvršimo pretres svih putnika, te da sve muškarce koji izgledaju kao vojnici pritvorimo u Ključu, a iz Banje Luke će biti poslana vojna policija da uhapsi te osobe. Lokalni policajci srpske nacionalnosti iz Ključa su iz tih autobusa izveli 62 do 70 Hrvata, koji su onda u SJB-u u Ključu čekali da dođe vojna policija. Vojna policija je stigla ujutro narednog dana i jednog po jednog izvela te ljude iz policijske stanice, pretresla ih na stepenicama i žestoko ih pretukla. Ti Hrvati su odvedeni u zarobljenički logor u Manjači. To znam jer sam vidio barem četvoricu tih ljudi u Manjači dok sam ja bio tamo zatočen. Nakon toga Vinko Kondić mi je rekao da nije zadovoljan mojim ponašanjem prilikom tog incidenta i da je trebalo uhapsiti više osoba. Morao sam se pravdati zato što nisam uhapsio više Hrvata, pa sam o tome čak morao napisati izvještaj. Opravdao sam svoje postupke prilikom hapšenja tih ljudi tako što sam rekao da u autobusima koje sam ja pretražio nisam primijetio muškarce koji su mi izgledali kao vojnici.

Nakon tog incidenta, u martu i aprilu 1992. godine, u selima je došlo do porasta nasilja. Srpski vojnici koji su se vraćali s fronta su se opijali i pucali iz svojih pušaka po muslimanskim selima. Bilo je zahtjeva od strane Srba da se organizuju patrole u miješanim muslimansko-srpskim selima i da te patrole budu miješane. Srbi su to napravili samo zato da bi vidjeli kakvo oružje imaju Muslimani. Koliko ja znam,

Rula 92bis

16

miješane patrole su bile organizovane možda jednu ili dvije noći. Izbili su sukobi između te dvije nacije, te je miješanim patrolama uskoro došao kraj. Muslimanski delegati na sjednicama Skupštine u Ključu zahtijevali su da srpski vojnici i vojna policija ne idu na muslimanska područja, te da hapšenja vrši jedino civilna policija. Srbi to nisu htjeli poštivati, pa su, ustvari, nastavili patrolirati po muslimanskim područjima, tražeći kavgu.

U selima Velagići i Pudin Han, stanovnici muslimanske nacionalnosti su počeli organizovati neke improvizovane odbrambene noćne patrole na ulazu u ta sela i na izlazu iz njih. Osjetili su potrebu da organizuju te patrole jer se pucnjava nastavila po njihovim selima. Znao sam da postoje te patrole, ali to je bilo sve, budući da su te civilne patrole praktično bile nezakonite i u srpskim i u muslimanskim selima. Nikada nisam bio uključen u obuku, naoružavanje, niti organizovanje tih civilnih patrola. U to doba Srbi su postavili kontrolne punktove oko Ključa i civilna vozila su zaustavljana radi pretresa. Negdje u tom periodu, jednog dana rano uveče izbio je požar u šest do sedam objekata u Pudinom Hanu. Radilo se o stajama, garažama i stogovima sijena /kao u originalu/. Čak je i jedna kuća zapaljena, ali su vatrogasci ugasili požar. Povedena je istraga i pritvoren je jedan osumnjičeni. Bilo je teško riješiti taj slučaj i uhapšena je /samo/ jedna osoba. Međutim, bilo je sumnjivo da je samo jedan čovjek mogao za tako kratko vrijeme podmetnuti sve te požare.

Dana 4. maja 1992. godine saznao sam da je napadnut jedan Bošnjak u kafiću "Kven". Taj Musliman se zvao Hilmija Hamidović i bio je vozač u policiji, tada već u penziji. Crvene beretke su izvršile pretres kafića zbog oružja. Pronašli su pištolj iza šanka. Hamidović im je htio pokazati svoju dozvolu za pištolj, ali su ga oni, umjesto toga, pretukli tim pištoljem. Zatim je odveden u SJB u Ključu, a potom je zbog povreda prebačen u bolnicu vojnog zatvora u Gradišci.

Negdje oko 7. maja 1992. godine, kada sam došao na posao, načelnik /policije/ Vinko Kondić mi je rekao da će se u zgradi održati sastanak svih policajaca ne-srpske nacionalnosti. Na sastanku je bio prisutan Vinko Kondić, dva inspektora srpske nacionalnosti iz Banje Luke, Dean Šamara i Vaso Škondrić, i sljedeći policajci ne-srpske nacionalnosti iz Ključa: Ismet Hadžić, Rufad Crnalić, Rufad Mujezinović, Atif Dedić, Muharem Mukeljić, Mustafa Lepirica, Irfan Sadiković, Joso /kao u originalu/ Došen (Hrvat), Esad Bratić, Fikret Huskić, Hamdija Kumalić, Hamid Čulić, Semid Salihagić, Suvad Medić, Rešid Omerović, Muharem Pudić, Smajil Muhić, Zdeno Modrić.

Vinko Kondić je predstavio dva inspektora iz Banje Luke. Već sam poznao oba ta inspektora. Rečeno nam je da su ti inspektori došli zato da bi nam objasnili zašto je neophodno da potpišemo izjavu o lojalnosti i da bi s nama razgovarali o razlozima zbog kojih ne želimo potpisati tu izjavu o lojalnosti (srpskoj vladi Bosanske Krajine). Rekao sam im da ne želim potpisati tu izjavu o lojalnosti zato što se u policijskim snagama koje oni osnivaju nalaze jedino pripadnici srpske nacionalnosti i da ću potpisati tu izjavu o lojalnosti Srbima samo ako od Ministarstva unutrašnjih poslova u Sarajevu dobijem nalog da to učinim. U protivnom to neću učiniti. Takođe sam im rekao da ne želim biti pripadnik policijskih snaga u kojima rade kriminalci. To se odnosilo na činjenicu da je već u to doba Vinko Kondić zaposlio poznate kriminalce u policiji u Ključu. Naglasio sam da moja odluka ne treba utjecati na odluku mojih prisutnih kolega ne-srpske nacionalnosti, budući da su oni odrasli ljudi i

da sami mogu donijeti odluku o potpisivanju te izjave o lojalnosti Srbima. Nakon mene, ostali ne-Srbi su izrazili svoje mišljenje o izjavi o lojalnosti koju niko od njih nije želio potpisati. Sastanak nije dugo trajao i vidio sam da inspektori prave bilješke o onome što su ljudi rekli, ali nisu dali nikakve komentare. Sastanak se završio tako što je samo jedna osoba potpisala lojalnost srpskoj vladi. Radilo se o Zdeni Modriću koji je bio iz miješane porodice.

Inspektori su napustili sastanak i onda se nasamo sastali s Vinkom Kondićem. Nakon toga se Vinko Kondić vratio u prostoriju i rekao svima nama da uzmemo dopust i da dvaput razmislimo o našoj odluci da ne potpišemo izjavu o lojalnosti. Kasnije tog istog dana, 7. maja 1992. godine, Vinko Kondić je mobilisao manevarsku jedinicu. Kada sam izašao iz zgrade policije SJB-a, vidio sam dva velika vojna vozila sa po osam točkova, na kojima se nalazio jedan jednocjevni ili dvocjevni top. Pored vozila su stajale dvije posade. Takođe sam vidio kako po cijelom Ključu mašu srpskim zastavama. Nakon toga sam otišao kući i nisam išao na posao oko dvije sedmice.

Kada je Ključ oslobođen od Srba 15. septembra 1995. godine, u kancelariji Vinka Kondića je pronađeno mnogo dokumentacije. Posjedujem jedan dokument koji je bio u njegovoj kancelariji, a na koji sam ja naišao. Radi se o proglasu za javnost, koji je Krizni štab Opštine Ključ izdao 7. maja 1992. godine. U njemu se navodi da su u policiji u Ključu uvedene određene promjene u vezi sa policijskim uniformama i potpisivanjem izjave o lojalnosti. Što se tiče uniforme, umjesto titovke s petokrakom, policajci će nositi plave beretke sa srpskom zastavom, dok će na lijevom rukavu imati oznaku na kojoj će ćirilicom biti napisana riječ "Milicija". Istovremeno, na zgradi policije i na zgradi Opštine, pored jugoslavenske zastave biće izvješena i srpska zastava kao znak da opština Ključ sada pripada Autonomnoj oblasti Krajina. Taj dokument sam označio svojim inicijalima "ADŽ-D".

Oko 21. maja 1992. godine pozvao me dežurni policajac da odmah dođem na posao radi sastanka. Kada sam stigao u SJB u Ključu, vidio sam da se tu već nalaze svi policajci ne-Srbi. Na tom sastanku ponovo nam se obratio Kondić i upitao da li je neko od nas promijenio mišljenje (u vezi sa potpisivanjem izjave o lojalnosti). Budući da niko nije promijenio mišljenje, Kondić me pozvao u svoju kancelariju gdje su srpski policajci s velikim oduševljenjem potpisivali svoje izjave o lojalnosti. Imao sam priliku da vidim jednu takvu izjavu, a kasnije, nakon što je oslobođeno područje Ključa, pronađene su neke od tih izjava. Prilažem kopiju jedne od tih izjava istražitelju MKSJ-a /Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju/, a označio sam je svojim inicijalima "ADŽ-E". Nakon tog sastanka s Kondićem u njegovoj kancelariji, ušao sam u svoju kancelariju. U hodniku su dva srpska policajca držala stražu. Ja sam smjesta razriješen dužnosti komandira SJB-a Ključ. Ostali policajci ne-srpske nacionalnosti, koje sam gore naveo, tog istog dana su po kratkom postupku otpušteni. Otišao sam kući, a svoju opremu i oružje sam ostavio u SJB-u Ključ. Kad sam došao kući, primijetio sam da primamo radio i televizijske signale jedino iz Beograda i Banje Luke. Na kioscima su se mogle kupiti jedino srpske novine.

Dana 22. maja 1992. godine rezervni policajci iz svih policijskih stanica u opštini Ključ pozvani su u svoje zgrade policije da potpišu izjavu o lojalnosti. To se odnosilo na rezervne policajce srpske i ne-srpske nacionalnosti. Koliko znam, nijedan

rezervni policajac ne-srpske nacionalne pripadnosti nije potpisao tu izjavu i znam da su svi oni zatim po kratkom postupku otpušteni i morali su vratiti svoju opremu.

Prije, kao i nakon mog otpuštanja sa dužnosti komandira policije nekoliko puta sam se sastao s Omerom Filipovićem. Pokušavali smo pronaći mirni izlaz iz te situacije, tako da se nikom ne naudi. Omer Filipović i ja smo čak razmišljali i o potpisivanju te izjave, ako bi to moglo spriječiti krvoproliće. Odustali smo od te opcije, zato što su policajci koji su u drugim opštinama potpisali izjavu o lojalnosti svejedno bili otpušteni, a ta područja napadnuta. Omer Filipović je još uvijek bio potpredsjednik Opštine. Znam da je Omer Filipović bio političar i da je htio riješiti konflikt pregovorima. Nije mi bilo poznato da li je bio uključen u formiranje, obuku ili organizovanje odbrambenih snaga na području Ključa. Kasnije sam saznao da je bio naimenovan za komandira štaba muslimanske Teritorijalne odbrane u Ključu nakon što su Srbi i Muslimani došli do sporazuma da podjele opštinu Ključ na muslimanske i srpske teritorije. Toj odluci je Sarajevo navodno progledalo kroz prste. Omer Filipović je uhapšen 27. maja 1992. godine. Nije mogao imati vremena da oformi muslimanske odbrambene snage, a napadi su se dogodili nakon što je on uhapšen.

Dana 23. maja 1992. godine otišao sam za Sanicu sa svojom suprugom i djecom zato što je te godine ranije započeo školski raspust. Kasnije sam shvatio da su škole ranije puštene na raspust da bi se oslobodile gimnastičke sale za civilne zarobljenike koje su tu uskoro trebali dovesti. Dok sam se nalazio kod svog brata, u periodu između 23. i 31. maja 1992., u selima Pudin Han i Velagići i u njihovoj okolini mogao sam čuti pucnjavu, kao i detonacije koje su mi zvučale kao artiljerijska vatra i eksplozije granata. U tom istom periodu takođe sam vidio kako je po noći zapaljeno pet ili šest kuća, uključujući i kuće Ganeta Blaževića, Sulejmana Harambašića, Rasima Mehmedovića, Hasana Šadića, Hajrudina Alibegovića, Midhe Lemeša i Rezaka Mehulića. Noću sam čuo pucnjavu i udaljene eksplozije.

Dana 27. maja 1992. godine želio sam se vratiti u Ključ, ali je Sanica bila potpuno blokirana. Nismo mogli ni slušati radio. Sve do 31. maja 1992. nisam imao nikavih informacija o tome šta se događa.

Dana 31. maja 1992. godine nalazio sam se u kući svoga brata, Huseina Džafića, u Sanici, u opštini Ključ. Bilo je oko 9:30 sati i upravo sam bio za doručkom. Na seoskom putu u pravcu Gornjeg Budelja vidio sam grupu od tridesetak civila, muškaraca, u pratnji srpskih vojnika u uniformama JNA. Zaustavili su se na kućnom pragu moga brata. Ti isti vojnici su skupljali muškarce iz obližnjih kuća, uključujući i kuću moga brata. Moga brata Mehu i mene su ti vojnici pod prijetnjom oružja istjerali iz kuće. Husein se u tom trenutku našao u staji i tamo se sakrio. Vidio sam kako u istom trenutku tri do četiri srpska policajca-snajperista s kacigama na glavi silaze s brda iza kuće. Pretpostavio sam da su ih tu postavili u slučaju da pružim otpor. Morao sam se pridružiti ostalim muškarcima na cesti. Našu grupu zarobljenika bi onda odveli do sljedeće kuće, gdje bi pokupili muškarce i natjerali ih da nam se priključe. Dok sam se nalazio u toj grupi, vidio sam kako jedan srpski vojnik nosi radio aparat na leđima. Pitao sam ga kuda nas vode. Rekao mi je da nas vode na nogometno igralište da se sa vlastima dogovorimo o uslovima pod kojim ćemo od sada živjeti. Trebalo nam je oko sat vremena da predemo tih 800 metara do škole u Sanici. Nikada nas nisu odveli na nogometno igralište.

Kada smo stigli u školu, smjestili su nas u gimnastičku dvoranu. Bilo nas je ukupno negdje oko 400 i svi smo bili ne-Srbi. Nad nama su stražarili rezervni policajci od kojih sam, naravno, mnoge poznao. Ispred škole nas je sačekao komandir policijske ispostave u Sanici, Milan Tomić, kojem sam ja bio pretpostavljeni. Tomić je ušao u gimnastičku salu i izvinio se što moramo čekati, zatražio od nas da budemo strpljivi i sačekamo da dođu inspektori iz Ključa koji će nas ispitati. Shvatio sam da nešto nije u redu. Naprimjer, kada su ljudi morali ići u WC, pratili bi ih s uperenim pištoljem, a vrata su morala ostati otvorena. Nakon otprilike četiri sata, inspektori još nisu stigli iz Ključa i zatočnici su postajali nestrpljivi. Tomić se vratio i rekao nam da inspektori ne mogu doći jer su Zelene beretke uhvatile nekoga iz zasjede u Biljanima, pa je put između Ključa i Sanice zatvoren.

Tu noć smo svi proveli u gimnastičkoj dvorani i nismo dobili hranu. Mogli smo koristiti WC, ali samo jedan po jedan. Narednog dana, 1. juna 1992. godine, između 10:00 i 11:00 sati pred školu su došli autobusi i odvezli nas natrag u Ključ. Išli su veoma zaobilaznim putem do Ključa. U autobusima su nad nama stražarili rezervni policajci. Bile su navučene zavjese, a glave smo morali držati pognute. Nije nam bilo dozvoljeno da gledamo kroz prozor. Kada smo stigli u Ključ, zaustavili smo se pored zgrade Opštine. Kada su nas odveli do gimnastičke sale osnovne škole "Nikola Mačkić" u Ključu, tu su nas, poređani u dva reda, čekali srpski civili koji su u rukama držali kablove, palice za bejzbol, toljage i druge predmete. Sjećam se da me je jedan moj komšija Srbin, po imenu Boro /prezime nepoznato/, zvani Janjin, koji je često imao problema sa zakonom, udario šakom u lice tako žestoko da sam skoro pao na zemlju. Onda sam morao protrčati kroz ta dva reda ljudi koji su nas tukli sve do gimnastičke sale, a usput su me udarali raznim predmetima, pljuvali i vrijeđali. Vidio sam da su svi ne-Srbi koje su vodili u gimnastičku salu bili zlostavljani na isti način. Drugi Srbin koji me je udario bio je Željko Maričić zvani Ster, koga sam poznao. Maričić me udario drvenom palicom. Prije nego što su nam dozvolili da uđemo u gimnastičku salu, Srbi su nas sve pretresli i pretražili. Uzeli su nam sve dragocjenosti i dokumente.

Kada smo ušli u školu, išli smo kroz hodnik do gimnastičke sale. U hodniku su bila dva srpska policajca koji su nasumice udarali civile. Kada sam ušao u gimnastičku salu, vidio sam da se tu već nalazi stotinjak muškaraca, civila, koji su sjedili na podu s rukama na leđima. U toj grupi sam prepoznao dvojicu ili trojicu svojih bivših kolega policajaca, koji su takođe bili u civilnoj odjeći. Vidio sam da mnogi muškarci u gimnastičkoj sali plaču, neki su krvarili i imali povrede od premlaćivanja. Znao sam da se u toj grupi nalaze i neki maloljetnici. Bilo je tu muškaraca svih životnih doba, uključujući i neke starije osobe. Jedan policajac je ušao u gimnastičku salu i prozvao me po imenu. Odveli su me u jednu učionicu i ispitivali. Na putu do tamo su me nekoliko puta udarili, nogama školskih klupa i kablovima. Saslušavao me je Srbin po imenu Nedeljko Vasić. Vasića sam poznao zato što ga je Vinko Kondić zaposlio kao policajca. Znao sam da je došao iz Zagreba. Vasić me je pitao kakvim sam se aktivnostima bavio dok sam bio u Sanici. Rekao sam mu da su kružile glasine da će Sanica biti napadnuta, pa je nekolicina nas pobjegla u šumu, i to je bilo sve. Ponovo su me tukli dok sam se vraćao kroz hodnik do gimnastičke sale. Onda su me smjestili na pod u sredini gimnastičke sale, s rukama iza leđa. Izolirali su me od ostalih, ali su me izložili kao primjer drugim zatočenicima. Kada bi policajci kojima sam ja nekada bio pretpostavljeni došli u gimnastičku salu, prišli bi mi i

Presiding
Officer

Rule 92bis

udarali bi me nogama i pesnicama. Ponekad bi mi nagazili na ramena i tako me natjerali da se spustim na pod.

Ostao sam sat vremena u gimnastičkoj dvorani. Onda su me ponovo prozvali i dva mlada, krupna policajca sa maskiranim licima su me odvela u hodnik škole. Nosili su maskirne uniforme. Rekli su mi da se naslonim na zid s tri prsta ispružena na zidu. Onda su me počeli tući palicom za bejzbol, s obje strane tijela /kao u originalu/. Pao sam na zemlju. Rezervni policajac, Ranko Čulum, me je podigao i odveo do umivaonika da me polije hladnom vodom. Imao sam strašne bolove i cijelo tijelo mi bilo obliveno krvlju. Onda su me odveli na saslušanje u drugu učionicu. Kada sam ušao, dočeka me Duško Miličević, inspektor iz banjalučkog CSB-a, koji je, međutim, nosio vojničku uniformu s kapetanskim činom. Tu je bio prisutan još jedan kapetan, ali mu ne znam ime. Miličević me upitao: "Atife, šta to, zaboga, radiš?" Odgovorio sam mu: "Ništa." Onda je u prostoriju ušao načelnik kriminalističke policije u Ključu, Željko Dragić. Dragić je bio potpuno pijan i rekao je: "Šta to vi Muslimani radite? Svi ćete završiti ili mrtvi u Savi ili na doživotnoj robiji u Gradišci." Takođe sam vidio da se u toj prostoriji sa mnom nalazi i Atif Dedić, policajac muslimanske nacionalnosti. Duško Miličević je prišao Atifu Dediću i premlatio ga. Mene je tukao neki drugi čovjek. Tukao me nogama školskih klupa, kablovima, palicama, udarao me šakama i nogama.

Onda su me posjeli na stolicu i počeli ispitivati. Kasnije sam u Manjači saznao da je muslimanski policajac, Atif Dedić, bio među onima koji su zarobili sedam srpskih vojnika kada su došli u muslimansko selo Crljeni. Srpski vojnici koji su došli u Crljene nisu bili lokalni Srbi, nego su došli iz pravca vojnog kompleksa Manjača. Bili su dobro naoružani, uključujući mine i eksplozivna sredstva. Kada su uhvaćeni, kod sebe su imali kartu na kojoj je bio označen put od Manjače do tog sela. Na toj karti su bile obilježene neke kuće. Pretpostavljalo se da su te kuće obilježene na karti bile odabrane za rušenje. Dedić je u to doba bio otpušten iz policije, tako da nije postupao po zvaničnoj dužnosti. Između SDA i SDS-a je već postojao sporazum da srpski vojnici neće zalaziti u muslimanska sela. Kada su došli srpski vojnici, mora da je Dediću bilo jasno da Srbi imaju namjeru da isprovociraju incident. Ja nisam bio prisutan kada se dogodio taj incident. Međutim, znam da su ti uhvaćeni srpski vojnici oslobođeni, da im nije učinjeno nikakvo zlo i da su seljani čak za njih ispekli janje.

Nakon toga me je ponovo ispitivao taj nepoznati kapetan. Pitao me je zašto nisam potpisao izjavu o lojalnosti, ko naoružava Muslimane i šta znam o smrti Dušana Stojakovića. Pitao me je zašto sam ubio Stojakovića i zašto nisam došao na njegovu sahranu. Rekao sam mu da ga nisam ubio i da sam bio u Sanici i zato nisam mogao doći na sahranu u Ribnik, koji je 25 kilometara udaljen od Sanice, a ceste su bile blokirane. Nisam imao ništa sa njegovom smrću, a kasnije sam u logoru Manjača saznao da je Stojaković ubijen u Krasuljama nakon što su granatirani Pudina Han i Velagići. Ljudi su se okupili pored ceste u Krasuljama. Neki su imali lovačke puške. U Krasulju je stigla policijska patrola i sedam ili osam pripadnika Manevarske jedinice koju je predvodio Stojaković. Kad je izašao iz auta, ispalio je rafal iz automatske puške prema tim ljudima. Mora da je neko iz grupe civila iz tog sela uzvratilo vatrom, koja ga je ubila. Bilo je čak i govora da su ga ubili njegovi ljudi kako bi opravdali napade na civile. Do časa kad su ti civili pokušali da se odbrane, u Ključu je već ubijeno nekoliko civila, po selima je bilo pucnjave, a mještani su već čuli o napadima na Kotor Varoš i Prijedor i zvjerstvima počinjenim nad civilima.

Nisam bio prisutan kad se to događalo i ne znam da li ćemo ikad saznati pravu istinu, ali mislim da, ako su ga zaista ubili mještani, sigurno su to učinili da zašтите svoje živote i živote svojih porodica, jer Krasulje su bile mirno selo.

Udario me jer nije bio zadovoljan mojim odgovorima. Onda je stavio komad papira ispred mene. Rekao mi je da će se brzo vratiti, a da ja sve napišem. Rekao mi je da će to pogledati kad se vrati, a ako ne bude zadovoljan, ponovo će me istući. U međuvremenu je ušao policajac iz mog bivšeg odjela, Simo Vujčić, koji je bio vrlo loš policajac i stalno pod istragom. Rekao mi je da sam ja bio komandir koji ga je mrzio iz etničkih razloga i zato poslao na policijsku predstražu u Ribnik.

Na papiru sam napisao da ništa ne znam. Nakon nekog vremena neko mi je uzeo papir i vratio me u sportsku dvoranu. Ponovo su me smjestili nasred poda. U dvoranu su dolazili policajci Srbi i igrali košarku i istovremeno tukli zatočenike. Vidio sam ih kako divljački tuku Emira Kučkovića. Kučković je krvario, a oni su ga prisilili da liže sopstvenu krv sa poda.

Drugi zatočenici i ja smo ostali u školi "Nikola Mačkić" do otprilike 02:00 sati 3. juna 1992. Tada su Srbi došli sa spiskom imena. Pročitali su imena, a među njima je bilo i moje. Ukrkali su nas u autobuse. Bilo je tri ili četiri autobusa. Putem su nas tukli policajci koji su bili u pratnji. Odveli su nas u školu u Sitnici. Kad smo stigli u Sitnicu, vidio sam da je tamo već dvadesetak civila. Prepoznao sam jednog od njih koji je bio iz Sanice. Prema mojoj procjeni, stigla su tri ili četiri autobusa sa 200 do 250 ljudi. Svi su bili muškarci. Dok smo bili u školi, Srbi su opet napravili spisak svih koji su bili tamo. Tog dana nam nisu dali hrane. Tek četvrtog dana su nam dali po mali sendvič. Dvaput me je ispitivao Duško Pavlović, koji je radio za ključku policiju. Znam da je i načelnik policije u Jajcu, Srbin Milorad Rakita zvani Tasko, bio prisutan tokom tih ispitivanja i takođe mi postavljao pitanja.

Otprilike 7. juna 1992. u dvoranu su došli stražari Srbi i rekli nam da će nas pješke odvesti na Manjaču. Među stražarima je bio jedan poručnik koji me je izveo na stranu i rekao mi da, zbog mog položaja u zajednici, kažem ostalim kolegama policajcima da prošire glas da će zatočenici pješice ići u logor na Manjaču, udaljen između 25 i 35 kilometara. Trebao sam da im kažem da ne pokušavaju pobjeći jer će ih na mjestu ubiti. Rekao mi je da će nas pratiti vojna policija i da se ja i drugi policajci (Muslimani) rasporedimo duž konvoja kako bismo to i sproveli /original nejasan/. Nisam imao priliku da im to i kažem jer su nas tada prozvali, naredili da stanemo u kolonu po pet, stavimo ruke na glavu i u koloni izađemo iz zgrade.

Do tada je u tom konvoju ljudi /kao u originalu/ već bilo više od 300 civila. U pratnji su bili policajci rezervne policije, Srbi iz Sitnice. Hodali smo oko šest do osam sati. Mještani srpskih sela su zviždali i vikali na nas dok smo prolazili kroz njihova sela. Neki iz grupe su padali jer nisu mogli hodati zbog rana. Stavili su ih u kamion koji je vozio pozadi. Koliko znam, niko nije ubijen na putu za Manjaču.

Na Manjaču smo stigli rano uveče 7. juna 1992. Kad smo stigli, vidio sam da smo mi među prvim grupama koje su stigle. U tom dijelu logora Manjača bile su stajе koje su pripadale većem logoru za obuku JNA na Manjači, koji sam ranije posjetio i

gdje se održavala posebna obuka manevarske jedinice. Nacrtao sam detaljnu kartu logora Manjača, koju ću sada opisati za ovu izjavu:

Logor je bio okružen bodljikavom žicom. Kad smo stigli, pored ograde od bodljikave žice nije bilo mina, ali su ih postavili nešto kasnije. Logor se ranije koristio kao uzgajalište stoke. Zgrade od 1 do 6 su bile staje u kojima su bili smješteni zatočenici. Zgrade 7 i 8 su bile kantine. Zgrada 9 je bila stacionar, a 10 i 11 su bile samice. Zgrade 12, 13 i 14 su bile radionice, a 15, 16 i 17 prostorije upravnika logora i stražara. Broj 18 označava komandnu kancelariju logora. U sobi 19 se vršio ljekarski pregled, a u sobama 20, 21, 22 i 23 ispitivanja. Takođe sam prepoznao jezero, stražarske tornjeve i druge objekte u logoru. Ovaj crtež sam označio slovima ADŽ-F.

Kad smo tek stigli u logor, u krugu logora nas je dočekala vojna policija. Odveli su nas u dvorišni dio i ostavili nas da se odmorimo. Počeli su nas prozivati i po deseticu uvoditi u logor po deseticu. Moja grupa je ušla u staju broj 2. Mi smo bili prva grupa koja je ušla u staju. Znam da je staja broj 1 već bila zauzeta pošto je bila zaključana i iz nje su se čuli glasovi. Pri ulasku u staju pretresli su svo desetero ljudi u grupi. Stražari bi pretukli sve one kod kojih bi nešto pronašli, pa čak i sitnicu. Nakon što su ih pretražili, naredili su im da idu do dijela gdje su bile staje. Taj dio je bio prekriven sijenom i tankim vojničkim ćebetom. Ponekad je bilo i druge ćebadi za pokrivanje.

Sljedeće jutro u staju je došao jedan vojni policajac Srbin, koji se zvao Špaga i imenovao Naila Hasanbegovića "kapetanom" naše staje br. 2. Kad god bi neki srpski oficir visokog čina ušao u staju, dužnost kapetana staje bila je da postroji ljude u stavu mirno i raportira tom oficiru. U uglovima staje bile su bačve koje su služile kao WC. Nismo se imali gdje prati, niti smo imali tekuće vode. Kasnije smo iskopali pet rupa ispred staje i koristili ih kao zahod. Voda je raspodjeljivana u plastičnim kanisterima. Četvero ljudi je dijelilo jednu vojničku šolju vode. Vodu smo dobivali samo dvaput dnevno. Jelo smo dobivali u kantinama, koje su bile u zgradama 7 i 8 na mom crtežu. Ujutro, između 08:00 i 10:00 sati, dobivali smo doručak koji se sastojao od rijetke supe od krompira i vrlo tankog komada kruha. Popodne, između 14:00 i 16:00 sati, isto. Nije bilo večere. Imali smo deset minuta da pojedemo. Ta hrana nije bila dovoljna za preživljavanje. Ljudi su često padali u nesvijest na putu do kantine.

Čim smo došli u logor počela su batinjanja i redovno se nastavljala. Zatočenici u stajama su prozivani na ispitivanje. Pet dana nakon našeg dolaska, u staju je ušao poručnik Popović, čije ime ne znam, zvani Pop, i prozvao moje ime. Rekao mi je da ću od tog dana ja biti kapetan staje. Bivši kapetan nije zadovoljio njihove zahtjeve. Naredio mi je da se pomaknem bliže vratima. Kao kapetan staje, bilo mi je dozvoljeno da odlazim u druge staje i srećem se s ostalim kapetanima. Kapetani staja bili su: Zikret Zukić, bivši policajac, u staji broj 1 i Fahrudin Krivić, rezervni oficir JNA, u staji broj 3. Stajama broj 4, 5 i 6 nisam mogao prići jer su bile odvojene žičanom ogradom i bodljikavom žicom. Omer Filipović je bio u staji broj 1. Esad Bender je bio u staji broj 3. Poznavao sam ga, ali ne dobro.

Kao kapetan staje, vidio sam kako prozivaju ljude na ispitivanje. Odvodili su ih u zgrade koje sam na svom crtežu označio brojevima 20, 21, 22 i 23. Kad bi se vraćali u staju, vidio sam da su pretučeni. Neke ljude su više tukli od drugih. Ljude koje su prozivali tokom dana su izvodili ispred kapije i odvodili u prostorije 20 do 23.

Presiding
Officer

Sula 92bis

Ljude koje su prozivali tokom večeri, obično oko 20:00 sati, odvodili su u prostorije koje sam na svom crtežu označio brojevima 10 i 11. Njih su još teže premlaćivali. Kad bi se vratili, ja i drugi zatočenici bismo ih pokušali utješiti. Među onima iz moje prostorije koji su teže pretučeni bili su Iksan Zukanović, koji je radio u TO-u u Ključu, Zaim Selman, veterinar, Hamdija Kumalić, aktivni policajac iz Ključa, Mirsad Dervišević, taksista iz Ključa, braća Dervišević, Muhamed i Jasmin, iz Pudina Hana, i Rufad Selman, vlasnik restorana. Srbi su imali spiskove, ali nepotpune. Ponekad su prozivali samo po imenu ili nadimku. Činilo se da su zatočenike koje su najviše tukli birali na osnovu glasina koje su širili Srbi. Neke zatočenike koji su ispitivani i pretučeni morali su odvesti u stacionar. To su obično bili oni koje su prozivali noću. Ujutro sam ih morao odvoditi ljekarima Muslimanima koji su takođe bili zatočenici u logoru. Dr. Eniz Šabanović i dr. Meho Derviškadić su bili ljekari koje sam poznavao, a koji su bili u Manjači. Tamo je bio i jedan bolničar čijeg se imena ne sjećam.

Svako jutro sam obilazio staje i pitao da li neko želi otići ljekaru. Ponekad su stražari Srbi zabranili da obilazim zatočenike po sedmicu dana, bez obzira na zdravstveno stanje zatočenika. Ranjene zatočenike sam odvodio u prostoriju koju sam na svom crtežu označio brojem 19. Gorepomenuti ljekari su odlučivali da li te zatočenike treba poslati u stacionar, koji sam označio brojem 9, ili vratiti u staju. Ponekad su drugi zatočenici morali nositi zatočenike. Osim osoba koje su trebale ljekarsku pomoć zbog rana, bilo je i onih koji su болоvali od nekih bolesti, koje su dobili zbog nehigijenskih životnih uslova.

Po logoru su se brzo raširile uši. Obrijali su glave svima, osim zapovjednicima staja, dvojici ljekara i glavnom kuharu. Pedeset zatočenika se brijalo istim aparatom za brijanje.

Negdje između 25. i 30. dana mog zatočenja odveli su me na ispitivanje u jednu od prostorija broj 20, 21, 22 ili 23. Kad sam stigao, ispitivao me je neki kapetan, čije ime ne znam. Postavljao mi je uobičajena pitanja: gdje sam uhvaćen, da li imam oružje, zašto nisam potpisao izjavu o lojalnosti itd. Nisu me tukli tom prilikom.

Pretukli su me dvaput tokom mog boravka u logoru Manjača zato što u staji nisam dovoljno brzo postavio ljude u stav mirno kad je ušao jedan oficir, Srbin. Drugom prilikom su me pretukli zato što moji zatočenici nisu znali riječi nekih srpskih nacionalističkih pjesama.

U drugim prilikama su mene i druge kapetane staja tukli zajedno jer su ljudi u našim stajama bili previše bučni.

Najbrutalniji i najzloglasniji stražari u logoru Manjača bili su:

Željko Bulatović, zvani Fadil, a ponekad Fadil Bula. Ličio je na boksera. Zoran, čije prezime ne znam, zvani Zoka i neki Pop, koji je bio dreser pasa. Upravnik logora je bio Srbin, Božidar Popović. Nijednog od njih nisam poznavao prije dolaska u Manjaču.

Desetak dana nakon našeg dolaska, ili negdje 17. ili 18. juna 1992., prozvali su neke ljude iz moje staje i odredili ih na prisilni rad. Prisilni rad se sastojao od gradnje (srpske) ckrve ispred logora, muženja krava, striženja ovaca, sječe drva, brige oko

Presiding
Officer

Fadil Bula

stoke i raznih zaduženja na održavanju logora. Te dužnosti su se nastavile tokom cijelog mog boravka u Manjači.

Prije prve posjete Međunarodnog Crvenog krsta, došla je jedna delegacija iz Banje Luke. To je bilo krajem juna 1992. Jednog dana svi kapetani staja prozvani su da izađu napolje. Rečeno nam je da se pobrinemo da se očiste staje i da pazimo šta govorimo. Kasnije tog dana stigla je delegacija od 8 do 10 ljudi. To su bili predstavnici SDS-a iz Banje Luke, vojske, policije, muslimanskog Crvenog krsta zvanog "Merhamet" i srpskog Crvenog krsta. Poznavao sam čovjeka iz "Merhameta". On je bio Musliman, a zvao se Adil Medić. U toj delegaciji iz Banje Luke prepoznao sam jedino Medića. Delegacija je ušla u logor, ali nije dugo ostala. Onda su otišli prema glavnoj kapiji, a kapetanima staja, uključujući i mene, rečeno je da izaberu četiri ili pet ljudi iz svake staje koji će ispričati kako su uhvaćeni. Kapetani staja i izabrani zatočenici su tada otišli da se sretnu sa delegacijom. Ne sjećam se svih koji su govorili, ali je tada govorio Omer Filipović. Filipović im je rekao da ti ljudi nisu uhvaćeni u borbi, već da su odvedeni iz svojih domova. Takođe je opisao uslove života u logoru. Omer Filipović im je pokazao krv na svojoj odjeći i rekao delegaciji da je on živi primjer /kao u originalu/. To je bio kraj naših govora. Nikome više nije bilo dozvoljeno da govori. Tada je delegacija otišla. Vratili smo se u svoje staje. Mislim da ne bih mogao prepoznati nikog iz te delegacije.

Međunarodni Crveni krst je prvi put posjetio logor negdje oko 14. jula 1992. Prije te posjete, meni i drugim kapetanima je rečeno da očistimo staje i pazimo šta govorimo. Pripadnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta imali su sa sobom prevodioce. Postavljali bi nam pitanja, ali mi nismo mogli mnogo da kažemo. Do prve posjete Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, zatočenicima su već bile izdane stare uniforme JNA. Do tada je naša odjeća već bila u dronjcima i raspadala se. Mislim da su nam Srbi izdali stare uniforme JNA ne zbog toga što su se sažalili na nas i zato nam dali toplu odjeću, već da izgledamo kao pravi vojnici i ratni zarobljenici. Istražitelj mi je pokazao jednu fotografiju. Na toj fotografiji prepoznajem okolinu kantine označene brojem 7 ili 8 na mom crtežu. Ono što je važno na ovoj fotografiji jeste da se na njoj vidi da svi muškarci nose uniforme JNA koje su im izdane. Ti ljudi nisu imali te uniforme prije našeg dolaska u Manjaču. Mogu sa sigurnošću reći da, tokom cijelog mog boravka u Manjači, nisam vidio nijednog čovjeka u uniformi "zelenih beretki" ili neko ko je ikad bio bosanski vojnik. Poznato mi je da je u stacionaru bilo nekoliko vojnika HVO-a. Tu fotografiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-G.

Na sljedećoj fotografiji koju mi je pokazao istražitelj prepoznajem stacionar u logoru Manjača ili prostoriju koju sam na svom crtežu označio brojem 9. Ne poznajem nijednog čovjeka sa fotografije. Fotografija prikazuje uslove života u stacionaru. Ta prostorija se ranije koristila kao konjušarnica. Tu fotografiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-H.

Na sljedećoj fotografiji koju mi je pokazao istražitelj prepoznajem logor Manjaču. Ta fotografija je snimljena sa glavne kapije logora, koju sam nacrtao u gornjem dijelu svog crteža. Ne prepoznajem ljude sa fotografije. Tu fotografiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-I.

Sljedeća fotografija koju mi je pokazao istražitelj prikazuje unutrašnjost jedne od tih staja. Ne znam koja je to staja, ali prikazuje životne uslove karakteristične za

Presiding
Officer

Rule 92bis

staju. Ova fotografija prikazuje uslove kakvi su bili prije dolaska Crvenog krsta. Ne poznajem nikoga sa fotografije. Tu fotografiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-J.

Sljedeća fotografija koju mi je pokazao istražitelj prikazuje unutrašnjost jedne staje u Manjači. Ne znam koja je to staja, ali to je fotografija staje nakon posjete Crvenog krsta. To znam po tome što se na njoj vide kanisteri za vodu obješeni s druge strane metalne ograde, a ljudima su date i čarape. Ne poznajem nikoga sa fotografije. Tu fotografiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-K.

Crveni krst me je registrovao tokom svoje prve posjete, a ja sam morao ispuniti neke formulare. Takođe sam dobio papir da na njemu napišem poruku svojoj porodici. Imam kopiju formulara za registraciju Crvenog krsta, koju sada dajem istražitelju. Ovu kopiju sam označio svojim inicijalima ADŽ-L.

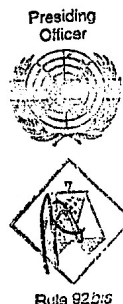
Uslovi u logoru su se donekle poboljšali nakon dolaska Međunarodnog Crvenog krsta. Tokom prve posjete nisu pustili maloljetnike, ali je jedan policajac morao popisati njih i one preko šezdeset godina. Tokom sljedećih posjeta ti zatočenici su pušteni iz logora.

Nakon posjete Međunarodnog Crvenog krsta dozvoljeno nam je da jednom sedmično primamo pakete sa hranom od naših porodica. Pakete su razdjeljivali stražari, koji su ih otvarali i vadili cigarete prije nego što bi nam ih predali. U to vrijeme su počele pristizati i druge međunarodne organizacije da intervjuišu zatočenike. Kapetani staja su morali izabrati ljude koji su trebali ići ljekaru, koji ih je pregledao pred predstavnicima tih međunarodnih organizacija. To je bio samo trik kojim su htjeli ostaviti dojam da se o nama brinu.

Negdje krajem jula 1992. sazvani su svi kapetani staja. Rečeno nam je da očistimo staje. Istog dana stigla je delegacija iz Banje Luke. Došli su za vrijeme ručka, negdje oko 14:00 sati. U toj delegaciji sam prepoznao Stojana Župljanina, načelnika CSB-a u Banjoj Luci, i Vasu Škondrića, Srbina koji je radio u CSB-u u Banjoj Luci. Bilo je još četiri ili pet drugih. Stojan Župljanin i drugi su bili u plavim policijskim maskirnim uniformama. Vidio sam Stojana Župljanina kako ulazi u staju broj 3. Dok se to odvijalo, zatočenici iz staje 1 su išli na ručak. Kad je Župljanin izašao iz staje broj 3, otišao je u kantu i kratko razgovarao s onima koji su jeli u kantini. Nakon toga je bio red na zatočenicima iz staje broj 2 da idu na ručak. Dok smo išli prema kantini, vidio sam Župljanina u blizini staje broj 2. Nisam sa njim razgovarao.

Kapetan staje broj 3, Fahrudin Krivić, mi je rekao da je Stojan Župljanin, dok je pregledao staju broj 3, prišao jednom zatvoreniku, Mirsi Latiću, koji je bio zamjenik komandira policije u Bosanskoj Dubici. Župljanin je stavio ruku na Latićevo rame i rekao: "Da nije bilo ovog čovjeka, ja danas ne bih bio živ." To je govorio zapovjedniku logora koji je bio sa njim. Upravnik je upitao Stojana Župljanina kako to. Stojan Župljanin je odgovorio da su njih dvojica 1981. bili zajedno na Kosovu i da ga je taj zatvorenik zaštitio svojim tijelom. Na to je upravnik odgovorio: "Pa napiši jednu, dvije rečenice i biće pušten." Znam da Latića nisu pustili. Ostao je u Manjači.

Ništa se nije promijenilo nabolje u Manjači posjetom Stojana Župljanina. Krivić je rekao da je Župljanin bio veoma zadovoljan uslovima pod kojim su živjeli zatočenici u logoru. Do tada, većina muškaraca je dosta smršavila, u prosjeku između

25 i 30 kilograma. Kao primjer, daću vam fotografiju iz novina na kojoj sam ja za vrijeme boravka u logoru Manjača. Zadržaću original, ukoliko budete od mene tražili da ga pokažem na sudu. Tu fotografiju je snimila neka međunarodna organizacija dok sam bio u logoru. Fotografija prikazuje mene u stanju u kakvom sam bio nakon što sam smršavio tokom svog boravka u Manjači. Fotokopiju ove fotografije potpisao sam svojim inicijalima ADŽ-M.

Takođe mi je poznato da je Vojo Kuprešanin iz Banje Luke posjetio logor Manjača negdje krajem jula 1992. Onog dana kad je Kuprešanin bio u posjeti, u jednu od prostorija za ispitivanje pozvani su kapetani staja, glavni kuhar, ljekari i drugi. Kad smo stigli, tamo je već bio Vojo Kuprešanin. Predstavio se imenom. Na sebi je imao civilno odijelo. Rekao nam je da će rat uskoro završiti i da treba da budemo strpljivi. Rekao nam je da je Alija odbio da nas razmijeni, ali da će on i dalje nuditi mogućnost da nas razmijeni. Neki Vahid Serić, predstavnik zatvorenika iz Manjače, morao je Kuprešaninu dati izvještaj o logoru. Serić je imao zamjenika, Midhada Travnjanina. Takođe se sjećam da je jednom prilikom Kuprešanin zatražio da se sretne sa jednim čovjekom iz staje 1 ili 3. Taj čovjek je bio član Republičke skupštine u Sarajevu zajedno sa Kuprešaninom. Neko vrijeme su razgovarali nasamo. Ništa se nije promijenilo nabolje nakon Kuprešaninove posjete.

Mislim da sam negdje u augustu 1992., možda 28. ili 29., vidio kako u ambulanta kola utovaraju leš Omera Filipovića u prisustvu njegovog brata. Nisam vidio kad je Filipović ubijen. Poznato mi je takođe da je Esad Bender ubijen u Manjači, možda negdje krajem juna 1992. Čuo sam njegove krikove i jauke rano jednog jutra. Umro je istog jutra negdje između 10:00 i 11:00 sati. O tome bi mogao znati više kapetan staje broj 3.

Tokom mog boravka u logoru Manjača, logor je posjetilo nekoliko drugih organizacija i istaknutih ličnosti, nakon što je svijet saznao za njegovo postojanje. Na primjer, g. Simon Wiesenthal, Bernhard Kouchner, strani novinari i drugi. Ukoliko bude potrebno, o njihovim posjetama bih mogao više reći.

U logoru Manjača sam ostao do 16. decembra 1992. Mogao bih vam puno više ispričati o logoru Manjača, batinjanjima, životnim uslovima, prisilnom radu. Nakon što sam pušten iz Manjače, konvojem sam otišao u Karlovac. Policijski auto je bio u pratnji tog konvoja za Karlovac. Među ljudima u pratnji prepoznao sam Deana Šamaru iz Banje Luke.

U Travnik u Bosni sam se vratio između 10. i 15. marta 1993. Tamo je bila moja majka, brat i snaha. Svi su tamo bili izbjeglice. Nekom drugom prilikom bih mogao dati dodatne informacije o periodu od 1993. do 1995.

Dana 1. februara 1996. postavljen sam za načelnika MUP-a u Ključu i na tom položaju sam ostao do danas. Ključ je oslobodila bosanska armija u septembru 1995. Kad je grad oslobođen, Srbi su pobjegli. Među njima su bili članovi Ratnog predsjedništva, srpske policije, oni na vlasti i većina srpskog stanovništva. Pripadnici policije iz Bihaća su bili prvi koji su ušli u policiju i zgradu Opštine u Ključu. Dokumenti koji su zaplijenjeni u Ključu odneseni su u Bihać. Znam da su zaplijenjeni dokumenti Kriznog štaba/Ratnog predsjedništva. Mislim da su ti dokumenti predani MKCJ-u. Osim toga, kad sam stupio na položaj načelnika MUP-a u Ključu, u sefu

Rule 92.bis

02082379

Prijevod 03007134
Original: engleski

SJB-a u Ključu pronađeni su dokumenti, koji su najvjerojatnije pripadali Vinku Kondiću. Ovdje imate spisak 79 dokumenata, sa naznakom gdje su pronađeni i kakvog su sadržaja. Originali su u sefu načelnika kriminalističke policije u Ključu, koji je moj podređeni. Spreman sam predočiti kopije bilo kojeg originalnog dokumenta, ukoliko to MKCJ od mene zatraži. Spisak sam potpisao svojim inicijalima ADŽ-N.

Osim toga, ovdje je devet (9) stranica crno-bijelih fotografija članova ključkog Ratnog predsjedništva i policajaca Srba. Na tih devet stranica stavio sam svoje inicijale ADŽ-O.

Mogu pregledati i prepoznati rukom pisani tekst na dokumentima koji su zaplijenjeni kad je Ključ oslobođen. Ostale dokumente ću možda moći prepoznati na osnovu datuma i njihovog sadržaja.

Kao načelnik policije opštine Ključ učestvovao sam u poslijeratnim istragama o ubijenima u opštini Ključ. Te istrage su uključivale službene ekshumacije koje su izvršene u Ključu. Ekshumacije su vršene u Ramićima (zvanim Crvene zemlje), Prhovu, Laništu I i Laništu II, Bunarevima (Republika Srpska), Biljanima, Kamičku, Šljivarima, Kamenu i Zableću.

Poznato mi je da je do danas u ključkoj opštini iskopano 408 leševa iz masovnih i 126 iz pojedinačnih grobnica. Još uvijek se u opštini Ključ 82 osobe vode kao nestale. Možda ih ima i više. Komisija za nestala lica je izvršila te ekshumacije i vjerovatno ima tačnije informacije. Poznato mi je da je dokumentacija te Komisije poslana MKCJ-u. Osim toga, moj odjel je sproveo svoju istragu o poginulima u Ključu tokom rata. Spreman sam da dostavim te izvještaje o istrazi ukoliko to od mene zatraži MKCJ.

Naravno da imam još informacija o događajima iz rata koje nisam imao vremena da pomenem tokom ovog razgovora. Kraj izjave.

Presiding
Officer

Rule 92bis

2

02082380

Prijevod 03007135
Original: engleski

POTVRDA SVJEDOKA

Izjava mi je glasno pročitana na bosanskom jeziku i sadrži sve što sam rekao po svom znanju i sjećanju. Izjavu sam dao dobrovoljno i svjestan sam da se može upotrijebiti u sudskom postupku pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991, kao i da mogu biti pozvan da javno svjedočim pred Sudom.

Potpis: /potpisano/

Datum: 20. februar 2001.

POTVRDA PREVODIOCA

Ja, Božica Jakovlev, prevodilac, potvrđujem sljedeće:

- 1) Odgovarajuće sam kvalifikovana i ovlaštena od strane Sekretarijata Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. da prevodim sa bosanskog jezika na engleski jezik, kao i s engleskog na bosanski jezik.
- 2) Atif Džafić mi je dao do znanja da govori i razumije bosanski jezik.
- 3) Gore navedenu izjavu sam usmeno prevela s engleskog na bosanski jezik u prisustvu Atifa Džafića koji je, po svemu sudeći, čuo i razumio prijevod ove izjave.
- 4) Atif Džafić je potvrdio da su, po njegovom znanju i sjećanju, činjenice i ostalo navedeno u ovoj izjavi istinite, onako kako sam ih prevela, što je potvrdio svojeručnim potpisom na predviđenom mjestu.

Datum: 20. februar 2001.

Potpis: /potpisano/

Presiding
Officer

Rule 92.bis